

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

О.П. Матузкова, О.С. Гринько, Н. О. Горбатюк

*Стратегії та аналіз
в усному та письмовому перекладі*

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Одеса 2020

УДК

Рецензенти:

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету РГФ ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол No __ від _____ 20__р.*

Матузкова О.П., Гринько О.С., Горбатюк Н.О.

Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі : метод. посіб. .../ О.П. Матузкова, О.С. Гринько, Н.О. Горбатюк; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. – Одеса : ОНУ, 2020. – 67 с.

ISBN....

Мета даного методичного посібника – опис та ознайомлення студентів з основоположними стратегіями в усному та письмовому перекладі з особливим фокусом на передперекладацький/перекладацький аналізи в письмовому перекладі.

Для студентів-магістрантів, аспірантів, викладачів, науковців, усіх, хто цікавиться проблемами теоретичного та практичного перекладознавства.

УДК

© О.П. Матузкова, О.С. Гринько, Н.О. Горбатюк, 2020
© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020
ISBN

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ I Стратегії в усному та письмовому перекладі	6
РОЗДІЛ 2 Передперекладацький аналіз	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
РОЗДІЛ 3 Процес перекладу та перекладацький аналіз	29
РОЗДІЛ 4 Постперекладацьке редагування	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
ПРЕДМЕТНИЙ ТА ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	51

ПЕРЕДМОВА

Цей методичний посібник розроблено спеціально для викладачів та студентів-магістрів, що навчаються за спеціальністю «Переклад» (основна мова – англійська) в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова.

Матеріали посібника спрямовані на формування у студентів теоретичних знань та вироблення практичних навичок передперекладацького та перекладацького аналізу тексту, власне процесу перекладу та його редагування.

Правильний переклад – це результат не тільки досконалого володіння мовами, але і, насамперед, знання законів теорії та практики перекладу, що дозволяє виробити вірну стратегію перекладу. Вміле дотримання таких «законів» і відрізняє професійний переклад від адекватного або навчального. Під час пошуку перекладацьких рішень і виборі оптимального варіанту професійний перекладач повинен чітко знати вимоги, що пред'являються до його/ її перекладацької діяльності й до тексту перекладу. Водночас він/ вона керується насамперед теоретично обґрунтованими аргументами, відпрацьованими практичними навичками й потім уже покладаються на свою інтуїцію. Уміння знаходити й застосовувати на практиці такі аргументи передбачає наявність певної теоретико-методологічної бази.

Основною метою представленого методичного посібника є формування загальних та фахових компетентностей у студентів, поглиблення їх теоретичної бази та вироблення навичок перекладацького й стилістичного аналізу різножанрових текстів.

Посібник розроблено у відповідності з вимогами робочої програми з дисципліни «Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі» для здобувачів другого освітнього ступеню «Магістр» в Одеському

національному університеті імені І.І. Мечникова. Повний курс з цієї дисципліни розрахований на 120 академічних годин та триває усі три семестри навчання в магістратурі з перекладу. В основі програми лежить системний підхід до вивчення теорії та практики перекладу та закріплення знань на матеріалі тем загальногуманітарної значущості.

Теоретичні викладки систематизують погляди вітчизняних та зарубіжних перекладознавців на проблеми, що розглядаються. Отримані теоретичні знання закріплюються при виконанні практичних завдань та відповідях на контрольні питання.

Як практичні вправи, так і контрольні запитання вимагають від здобувачі не просто запам'ятати та відтворити подану теорію, а проаналізувати та критично оцінити можливість її застосування в кожному окремому випадку. Відповідно до вимог програми, деякі завдання розраховані на самостійну роботу, зокрема систематизацію додаткових теоретичних джерел, критичне осмислення пропонованих для аналізу прикладів тощо.

Тематично, розділи представленого методичного посібника охоплюють такі теми: Стратегії в усному та письмовому перекладі, передперекладацький аналіз, процес перекладу та перекладацький аналіз, постперекладацьке редагування.

В кожному розділі, окрім контрольних питань, пропонується тест для самоконтролю. Тест складається з 10 питань, кожне з яких супроводжується чотирма варіантами відповідей.

Такий системний підхід дозволяє здобувачам розробити власні системи з різними елементами стратегій для професійного перекладу в парі «англійська-українська».

Наприкінці представленого методичного посібника містяться список використаних джерел та предметний та іменний покажчик, який полегшує навігацію по сторінках видання.

РОЗДІЛ I

СТРАТЕГІЇ

В УСНОМУ ТА ПИСЬМОВОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Стратегії перекладу – це доволі розповсюджене поняття у перекладознавстві, однак не існує чіткого загальноприйнятого визначення цього терміну. Більш того, не всі перекладознавці вважають це поняття терміном. Воно, наприклад, не є закріпленим в «Тлумачному перекладацькому словнику» Л.Л. Нелюбина (Нелюбін 2003). Англійський варіант цього поняття *translation strategy* також не має окремої статті в авторитетному словнику *Dictionary of Translation Studies* (цитата за Шлєпньов 2018), але часто використовується в ньому.

Варто розрізняти терміни *перекладацькі стратегії* та *перекладацькі дії*.

Перекладацькі дії – це сукупність усіх можливих дій для виконання перекладу, а **перекладацькі стратегії** – це усвідомлено обраний алгоритм дій при перекладі одного конкретного тексту (Алексєєва 2004). Більшість дослідників, торкаючись теми перекладацьких дій та алгоритму їхнього використання (тобто стратегії), мають на увазі саме письмовий переклад.

Німецький перекладознавець Х. Крінгс поділяє перекладацькі стратегії на *макростратегію* та *мікростратегію* (Kring 1986).

Макростратегія – це способи вирішення декількох перекладацьких проблем, а *мікростратегія* – це способи вирішення однієї проблеми. У рамках макростратегії процес перекладу включає в себе передперекладацький аналіз, суто процес перекладу та редагування готового перекладу.

А. Д. Швейцер, розглядаючи переклад як процес рішення, поділяє його на два етапи: розробка перекладацької стратегії (або програми перекладацьких дій) та визначення конкретного мовного втілення цієї

стратегії, що включає в себе використання різноманітних конкретних прийомів – перекладацьких трансформацій. На обох етапах рішення приймається з урахуванням даної конфігурації мовних і позамовних детермінантів перекладу в їх взаємозв'язку. Процес перекладу складається з серії виборів (Швейцер 1996).

На першому етапі перед перекладачем постає вибір стратегії перекладу. Так, наприклад, перевагу може бути віддано текстуально точному, що наближається до буквального, перекладу або, навпаки, перекладу, що сміливо відходить від формальної структури оригіналу. У цьому виборі вирішальну роль може зіграти жанр тексту, мета перекладу і соціальна норма перекладу, характерна для тієї чи іншої епохи.

Д.Н. Шлепньов визначає *стратегію* як загальну програму, установку чи набір установок, що обираються перекладачем для реалізації перекладу конкретного тексту з конкретною метою в конкретній ситуації. Він вважає, що кожна окрема стратегія складається з унікального набору параметрів. Такі параметри дослідник розподіляє на три групи (Шлепньов 2018):

1. Характер еквівалентності

Потрібно визначити характер та ступінь співвідношення мови оригіналу та мови перекладу. У цій групі виділяють наступні параметри:

- функції
- повнота перекладу
- фактичний зміст
- жанр
- стиль
- будь-які культурно-специфічні елементи
- структура та композиція
- формальні особливості тексту
- спеціальні термінологія та професійний узус
- невербальні елементи

2. Характер обробки тексту перекладу

Потрібно визначити, яка саме обробка необхідна тексту перекладу, щоб він міг функціонувати. Обробка тексту перекладу може носити такий характер:

- пристосування до належного функціонування
- забезпечення зрозумілості перекладу
- пристосування до спеціальних умов замовника
- ступінь підгонки тесту до культури мови перекладу або відмова

від нього

- ступінь підгонки до отримувача
- ступінь та характер пристосування до жанрових та стилістичних

норм приймаючої культури

- характер лінгвістичної обробки тексту перекладу
- припустимість та необхідність коментарів, пояснень, опущення

або додавання інформації

- пристосування до технічних вимог та обмежень, до носія

інформації

- можливо пристосування до законодавчих вимог та обмежень

- характер редагування тексту перекладу (наприклад, наявність

редактора)

- використання машинного перекладу та відповідна обробка тексту

– передредагування та постредагування

3. Інша поведінка перекладача, пов'язана з перекладом тексту.

- характер організації роботи, послідовності
- дотримання професійної та загальної етики
- забезпечення рентабельності роботи для перекладача
- припустимість, характер та ступінь прозорості або непрозорості

перекладача

- визначити необхідність пошуку інформації або консультанту

- визначити необхідність в інших учасниках (перекладачі або редактори)
- характер відношень з іншими учасниками перекладу.

Згідно з І. С. Алексеевою, *стратегії перекладу* – це комплекс конкретних дій перекладача при перекладі конкретного тексту на кожному з етапів перекладу. З цього куту зору, дослідниця виділяє три етапи перекладу:

- сприйняття тексту
- відтворення
- контроль виконаного перекладу (Алексеева 2004).

Найбільш дослідженим етапом є етап відтворення, тобто власне переклад, і ті конкретні засоби, за допомогою яких він здійснюється: одиниці перекладу, а також різновиди співвідношень мовних засобів, які встановлюються в процесі перекладу.

Етап сприйняття включає в себе осмислення оригінального тексту. Перш за все, перекладач читає текст для того щоб зрозуміти основну думку, а також проаналізувати текст з перекладацького боку.

Стратегія перекладача, за словами В.Н. Комісарова, будується на розумінні того, що будь-яка частина тексту може представляти явні чи приховані перекладацькі проблеми, звідки впливає повага до оригіналу, неприпустимість бездумних або поверхневих рішень (Комісаров 2002).

В середині 1990-х років американський теоретик перекладу Л. Венуті сформулював дві основних стратегії в перекладі: *foreignisation* та *domestication* (Venuti 1995).

Ці терміни були запозичені низкою вчених (см., наприклад, У.Еко), у тому числі українських та є наразі досить вживаними в українському перекладознавстві. Так, І. Корунець та Л. Коломієць використовують терміни «форенізація» та «доместикація» (Корунець 2012; Коломієць 2006). Зустрічаються й адаптовані до української мови терміни «одомашнення» та «очуження» (Л. Андрейко, М. Іваницька, М. Пилипчик та інші).

Отже, що ж являють собою ці стратегії?

Український перекладознавець О.В. Ребрій зазначає, що *стратегія одомашнення* орієнтована на максимально адекватну передачу смислу, тобто є стратегією смислу, а *стратегія очуження* орієнтована на передачу особливостей форми, тобто є стратегією форми. Обираючи стратегію *смислу*, перекладач свідомо усуває всі перепони на шляху до розуміння тексту, через що і жертвує тими особливостями форми, які можуть ускладнити сприйняття твору іншомовним реципієнтом. Обираючи ж стратегію *форми*, перекладач, навпаки, часто змушений жертвувати смисловою прозорістю задля максимальної точності відтворення нетривіальних особливостей побудови оригінального тексту, які можуть виступати як маркерами індивідуально-авторського стилю, так і характерними мовностилістичними ознаками епохи чи стилю (Ребрій 2012).

При цьому дослідник звертає увагу, що ці стратегії у чистому вигляді є ідеальними науковими конструктами, що існують лише в теорії перекладу. В практиці перекладу вони ніколи не реалізуються у чистому вигляді – перекладач, навіть надаючи перевагу одній із них, як правило, інтуїтивно прагне «золотої середини», вдаючись у різні моменти перекладу то до одної, то до другої.

Отже, професіоналізм перекладача має багато складових, і в першу чергу – це вироблення власної стратегії перекладу. В найбільш узагальненому та стислому вигляді перекладацьку стратегію можна визначити як порядок та суть дій при перекладі конкретного тексту. Вона включає три етапи: передперекладацький аналіз тексту оригіналу, власне процес перекладу та постперекладацьке редагування тексту перекладу.

Однією з необхідних умов професійного підходу до перекладу є попередня підготовка до нього. Тому прочитавши текст оригіналу, вивчіть джерела додаткової інформації про предмет вихідного повідомлення – паралельні тексти на мові перекладу (так звані *help-texts*), довідники, енциклопедії, дані електронних словників тощо. Ці тексти-помічники полегшують пошук еквівалентів відповідних термінів (які, найчастіше,

відсутні навіть в словниках) та дають розгадку незрозумілої інформації, що зустрічається в тексті оригіналу.

Професійні перекладачі-практики рекомендують починати переклад з прочитання тексту оригіналу від початку до кінця, без зупинки на важких і незрозумілих місцях, відзначаючи слова, вирази, терміни, яких ви не знаєте або в яких не впевнені. Деякі перекладачі одночасно на полях фіксують вдалі, на їх погляд, перекладацькі рішення, які швидше приходять на думку саме при першому, невпинному читанні.

Стратегія перекладу, безперечно, визначається особистісними якостями перекладача, який самостійно на практиці виробляє елементи власної стратегії. Проте нерідко помилки перекладача пояснюються саме неправильним підходом до своєї діяльності або повним ігноруванням обміркування стратегії перекладу. Тому далі у посібнику зупинимося на викладенні кожного з етапів перекладацької стратегії.

Контрольні питання:

1. Базуючись на аналізі представленої у розділі першому інформації дайте власне визначення термінам «перекладацька стратегія» та «перекладацькі стратегії».

2. Чи вважаєте ви доцільним використання термінів «макростратегія перекладу» та «мікростратегія перекладу»?

3. Чим перекладацькі стратегії відрізняються від перекладацьких дій?

4. Щоб ви додали до визначення Д.Н. Шлепньовим сутності перекладацької стратегії? Які параметри визначення стратегії перекладача вважаєте найоптимальнішими?

5. Чим відрізняється визначення стратегії перекладу І. С. Алексеєвої від інших визначень?

6. Чи погоджуєтесь ви з виокремленням та змістом трьох основних етапів перекладу за І.С.Алексеєвою?

7. Які дві основні стратегії перекладу згідно Л. Венуті виділяють в сучасному зарубіжному та українському перекладознавстві? Як вони співвідносяться?

Тест для самоконтролю

1. Перекладацькі дії – це сукупність усіх можливих дій для:

- А) виконання перекладу;
- Б) редагування перекладу;
- В) сприйняття перекладу.

2. Перекладацькі стратегії – це усвідомлено обраний алгоритм дій при:

- А) сприйнятті тексту оригіналу;
- Б) перекладі одного конкретного тексту;
- В) перекладі низки текстів.

3. У рамках макростратегії процес перекладу включає в себе:

- А) передперекладацький аналіз, процес перекладу та редагування готового перекладу;
- Б) сприйняття тексту, відтворення тексту, контроль перекладу;
- В) перекладацький аналіз, відтворення тексту перекладу, редагування.

4. Д.Н. Шлепньов визначає *стратегію* як:

- А) установку, яка обирається перекладачем для реалізації перекладу конкретного тексту з конкретною метою в конкретному жанрі;
- Б) загальну програму, набір установок, що обираються перекладачем для реалізації перекладу конкретного тексту з метою відтворення конкретної ситуації;
- В) загальну програму, набір установок, що обираються перекладачем для реалізації перекладу конкретного тексту з конкретною метою в конкретній ситуації.

5. І. С. Алексеева виділяє три етапи перекладу:

- А) сприйняття перекладу, відтворення, контроль перекладу;
- Б) сприйняття тексту, відтворення, контроль виконаного перекладу;
- В) сприйняття тексту перекладу, відтворення оригіналу, контроль.

6. Л. Венуті сформулював дві основних стратегії в перекладі:

- A) foreignisation та domestication;
- Б) foreignisation та homestication;
- В) fornisation та domestication

7. В українському перекладознавстві використовують терміни:

- A) форенсікація та доместікація;
- Б) форенізація та доменсікація;
- В) форенізація та доместикація.

8. Адаптованими до української мови є терміни :

- A) одомашнення та очуження;
- Б) одомашнення та отчуждення;
- В) доместикація та отчуждення.

9. Орієнтованою на максимально адекватну передачу смислу є:

- A) стратегія отчуждення;
- Б) стратегія одомашнення
- В) стратегія очуження.

10. Орієнтованою на передачу особливостей форми є стратегія:

- A) стратегія очуження;
- Б) стратегія одомашнення;
- В) стратегія отчуждення.

Вправа 1.1. Ознайомтеся з оригіналом та перекладом фрагменту статті *How did evil evolve and why did it persist?* з *BBC Earth*. Проаналізуйте стратегії, які обрав перекладач при перекладі тексту.

Режим доступу до оригінального тексту:

URL: <http://www.bbc.com/earth/story/20160401-how-did-evil-evolve-and-why-did-it-persist>

Режим доступу до тексту перекладу:

URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-earth-53953094>

Evil, it can seem, is all around us. Hitler. The Rwandan genocide. Ted Bundy. Every time you read the news or watch television, bad behaviour that causes harm is on display.

These days, the word 'evil' has religious connotations. It's tied up with morality

Здається, зло повсюди навколо нас: Гітлер, геноцид в Руанді, серійні вбивці. Щоразу, коли читаєш новини або вмикаєш телевізор, бачиш, скільки поганих речей відбувається навколо.

Поняття "зло" сьогодні має релігійні конотації - воно пов'язане з мораллю та

and transgressions against the will of a divine being. But in its original Old English it meant anything that was simply bad, vicious or cruel.

Assuming we stick to this broader non-religious definition – that evil involves acting in a malevolent way – it's reasonable to ask why it came into existence. We know that humans evolved from apes and, ultimately, from much simpler animals. That means we get many of our behaviours from our animal ancestors. Does this include evil behaviours – and if it does, is this because being evil is advantageous in some scenarios?

Or to put it another way, can we trace the evolution of evil?

There are many different definitions of the 'nature of evil' but we will define it as acts that cause intentional suffering, destruction or damage to B for the benefit of A. To explore further, we can break down those intentional actions into four basic categories: the Dark Tetrad.

A group of psychologists including Del Paulhus at the University of British Columbia and his student, Kevin Williams, first came up with these categories about 15 years ago. Initially they defined a Dark Triad, which included Machiavellianism (manipulative, self-interested, deceptive), Psychopathy (antisocial, remorseless, callous) and Narcissism (grandiose, proud, lacking empathy). Paulhus later extended the Triad to a Tetrad, to include Everyday Sadism (the enjoyment of cruelty). Why do these behaviours exist in humans? And can they be seen in other animals?

Machiavellianism involves using intelligent strategy and cunning to gain power and get one up on a rival. It is a normal part of political life, of course – even if the individuals playing politics aren't human.

порушенням Божих заповідей. Однак багато людей, як раніше, так і тепер, позначають цим словом усе погане, недобре або жорстоке.

Якщо зважати на це ширше значення, без релігійного контексту, виникає питання, звідки і чому взагалі з'явилося зло. Ми знаємо, що людина походить від мавпи (а та, своєю чергою, від простіших видів), і наша поведінка багато у чому успадкована від наших предків. Чи стосується це й поганих вчинків, а якщо так, то чи не може зло у деяких обставинах бути вигідним?

Іншими словами, чи можна простежити еволюцію зла?

Існує безліч різних визначень "природи зла", але ми розумітимемо під цим терміном навмисне скоєння вчинків, які завдають страждань, збитків або призводять до загибелі живої істоти B заради вигоди живої істоти A. Для подальшого вивчення такі навмисні дії можна розбити на чотири основні групи - "темну тетраду"

Ці категорії вперше запропонували психологи на чолі з професором Університету Британської Колумбії у Канаді Делом Паульхусом та його студентом Кевіном Вільямсом близько 15 років тому. Спочатку вони виділили "темну тріаду": макіавеллізм (маніпуляції і обман для досягнення власних цілей), психопатію (асоціальна поведінка, відсутність жалю і бездушність) і нарцисизм (пихатість і гордість та відсутність співчуття до інших). Пізніше Паульхус розширив тріаду до тетради, включивши до неї побутовий садизм (насолада своєю жорстокістю). Але чому у людей простежуються такі типи поведінки і чи зустрічаються вони у тварин?

Макіавеллізм передбачає використання продуманої стратегії і хитрощів з метою отримати владу та обійти суперника. Така поведінка дуже поширена у політиці, навіть коли політикою (в широкому сенсі)

Dario Maestriperi of the University of Chicago has found intriguing, Machiavellian-like behaviours in rhesus monkey societies during his studies over 20 years. Alpha males engaged in threatening behaviour and violent tactics to protect sleeping spaces, females and food.

The dominant monkeys used unpredictable bursts of aggression to rule over subordinates. Alliances were formed and female monkeys looked out for their own daughters by mating with the alpha male – but they also mated with other males behind his back to ensure they would be protected if the alpha male died or was deposed.

In fact, every individual monkey seems to have the capacity for Machiavellian behaviour, says Maestriperi. "It's part of who they are. It's not that there are Machiavellian individuals that do it all the time and others who never do it. Just like humans, it's part of our nature, which doesn't mean we have to do it all the time."

займаються не люди.

У ході досліджень, які тривали понад 20 років, Даріо Маєстріпері з Чиказького університету у США виявив у макак-резус цікаві моделі поведінки, схожі на макіавеллізм. Для захисту своїх лежбищ, самок та їжі альфа-самці вдавалися до погроз і насильства.

Домінантні мавпи демонстрували непередбачувані спалахи агресії, які допомагали їм керувати іншими. Макаки утворювали союзи, а самки конкурували з власними дочками, спаровуючись з альфа-самцями. При цьому вони злучалися й з іншими чоловічими особинами, щоби в разі смерті або повалення альфа-самця вони могли заступитися за них.

Насправді, як стверджує Маєстріпері, здібності до макіавеллізму, мабуть, є у кожної мавпи. "Це їхня сутність. Мавпи не діляться на схильних і несхильних до макіавеллізму. Те саме і у людей - такою є наша природа, але це не означає, що ми завжди повинні так поводитися".

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕДПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ

Важливість виконання передперекладацького аналізу (ППА) відзначається всіма дослідниками теорії, практики та методології викладання перекладу. Основна задача такого аналізу полягає у визначенні характеристик оригінального тексту та домінанти перекладу. В залежності від таких характеристик, перекладач обирає перекладацьку/і стратегію/і. Саме у процесі передперекладацького аналізу оригінального тексту у майбутніх перекладачів формуються такі важливі навички як вміння бачити як розрізняються типи змісту тексту і виділяти найбільш важливі (функціонально навантажені) його елементи, що підлягають відтворенню в перекладі, або ті, які можна видозмінити, замінити, опустити.

Не дивлячись на безперечну ефективність передперекладацького аналізу у процесі перекладу, сучасне перекладознавство не має єдиної концепції основних параметрів передперекладацького аналізу та їхньої ієрархії (див., наприклад, І.С.Алексєєва, О.Матузкова, І.Мейсон, П.Н'юмарк, К.Райсс, Б.Хатім). Ми пропонуємо розглянути класифікацію І. С. Алексєєвої. Дослідниця виділяє 5 основних аспектів передперекладацького аналізу:

- 1) загальні відомості про текст (автор тексту, час створення та публікації тексту, з якого глобального тексту було взято даний текст);
- 2) визначення джерела та реципієнта;
- 3) склад інформації (когнітивна, оперативна, емоційна, естетична) та її щільність;
- 4) комунікативне завдання;
- 5) мовленнєвий жанр (Алексєєва 2001, 2004).

У сучасному зарубіжному перекладознавстві найбільш розробленою є концепція відомого дослідника Пітера Н'юмарка. Він рекомендує звертати увагу на такі фактори:

- 1) мета тексту (відношення автора до теми повідомлення);
- 2) мета перекладача;
- 3) текстові стилі;
- 4) кому призначені оригінальний текст та текст перекладу;
- 5) стилі мови;
- 6) час та місце публікації тексту;
- 7) денотативний, конотативний та культурний аспекти тексту (П.Н'юмарк 2006).

Враховуючи критичний аналіз існуючих точок зору щодо передперекладацького аналізу, власний перекладацький досвід та прагнення просто і ясно викласти складні і часом заплутані філологічні викладки студентам-перекладачам, пропонуємо проводити передперекладацький аналіз за такими параметрам:

- 1) функціонально-стильова приналежність тексту і його мовленнєвий жанр;
- 2) тип тексту;
- 3) мета перекладу;
- 4) кому призначено текст;
- 5) час та місце створення та публікації тексту;
- 6) автор тексту.

Функціональний стиль та мовленнєвий жанр тексту

Функціональний стиль та мовленнєвий жанр тексту не випадково займають перше місце в нашій умовній ієрархії складових передперекладацького аналізу. Як відзначають деякі дослідники (М. Брандес, Л. Латишев, О. Матузкова, В. Провоторов, А. Фьодоров та інші), ППА повинен починатися саме з цього параметру, адже специфіка мови та

тексту обумовлена не фактуальним змістом, а мовленнєвим жанром та функціональним стилем. Задача перекладу залишається стилістичною задачею, незважаючи на різновид матеріалу перекладу. Вона полягає в такому відборі лексики та граматичного матеріалу, який визначається як загальною цілеспрямованістю оригіналу та його жанрової приналежністю, так і дотриманням тих норм, які існують для відповідного різновиду текстів в мові перекладу. Те, що, наприклад, може бути визнано точним і правильним в перекладі наукового або ділового тексту, легко може виявитися недоречним і неправильним в перекладі творів художньої літератури, де повноцінність перекладу часто досягається саме шляхом відступів від більш дослівної передачі, і навпаки (Фьодоров 2000, 54, 272).

Отже, функціональний стиль мови, згідно Л.Нелюбіну, визначається як особлива мовна підсистема, яка має свої фонетичні, лексичні та граматичні характеристики та обслуговує певну сферу спілкування (Нелюбін 2004, 171).

В рамках функціональних стилів виділяються окремі **мовленнєві жанри** як стійкі типові форми тексту. У найбільш загальному вигляді всі функціональні стилі і жанри поділяються на:

- офіційно-діловий функціональний стиль (постанови, укази, закони, договори, судово-процесуальні документи, торгово-комерційні угоди та кореспонденція, реклама, проспект, інструкція, анотація);
- науково-технічний функціональний стиль (монографія, наукова стаття, наукова доповідь, підручник, довідник, енциклопедія і т. д.);
- газетно-публіцистичний функціональний стиль (замітка, повідомлення, інтерв'ю, стаття, хроніка, нарис, репортаж, есе, памфлет, фейлетон і т. д.);
- літературно-художній функціональний стиль (художня проза і поезія).

Межі стилів і жанрів не завжди чіткі, але в кожному з них необхідно виділити *жанрову домінанту*, яка в тій чи іншій мірі буде присутньою в окремому конкретному тексті і буде визначати стратегію його перекладу.

Функціонально-стильові особливості варіюються від мови до мови. В іспанській газетно-публіцистичній статті або нарисі, наприклад, традиційно використовується більше експресивних засобів, ніж в англійських, німецьких або українських статтях. Тому, якщо передати всю цю експресію в перекладі, у англійця або німця, які звикли до інших стандартів, може виникнути негативне враження і недовіра до прочитаного перекладеного тексту. І навпаки, іспанець, прочитавши англійську статтю, вважатиме її мову неясною, прісною і нудною. Саме тому в подібних випадках вносяться правки за допомогою відповідних прийомів, але вони мають бути мотивовані, тобто виправдані метою перекладу. Проте часто розбіжності не можуть бути нейтралізовані в перекладі, оскільки для цього потрібні перетворення, неприпустимі в перекладацькій практиці. Так, наприклад, англійські статті частіше, ніж наші, будуються за принципом "від загального до конкретного", в той час як наші – частіше за принципом "від конкретного до загального". Зрозуміло, що перекладач в даному випадку не має права адаптувати текст статті в перекладі на догоду національним мовним особливостям вихідного тексту.

Основні риси мовних жанрів, як правило, збігаються в англійської та української мовах, і тому виділена жанрова домінанта оригінального тексту буде працювати і в перекладному тексті за умови, звичайно, її адекватної передачі. Однак слід пам'ятати, що англійський текст будь-якого жанру більш динамічний і менш офіційний та менш насичений термінологією, ніж аналогічний український текст.

Слово – майстру.

Note that there is some correlation between formality and emotional tone, in that an official style is likely to be factual, whilst colloquialisms and slang tend to be emotional. In translating, the effusiveness of Italian, the formality and stiffness of German and Russian, the

impersonality of French, the informality and understatement of English have to be taken into account in certain types of corresponding passage (Newmark 2005).

Тип тексту

Необхідність визначення типу тексту при передперекладацькому аналізі є беззаперечною. Однак, перекладознавці досі сперечаються щодо критеріїв виділення таких типів, їх співвідношення з жанрами і типами дискурсу. Зауважимо, що такі розходження, у свою чергу, обумовлені не вирішенням більш концептуальних проблем – визначенням типів комунікації, повідомлення, тексту, дискурсу тощо. Звідси – розмаїття трактовок типів текстів, що виділяються у сучасному перекладознавстві.

Так, Я.І. Рецкер розглядає офіційні, газетно-публіцистичні і художні тексти (Рецкер 2004). О. В. Фьодоров розбиває всі тексти на 1) газетно-інформаційні, документальні та спеціально наукові; 2) твори публіцистичні та 3) твори художньої літератури (Фьодоров 2002). Представник відомої західнонімецької школи перекладознавців (Е.Косериу, У.Кошміндер, Ю.Вірла та інші) К. Райсс ділить всі тексти на інформативні, оперативні і експресивні, відштовхуючись при їх виділенні від функціональної спрямованості (детальніше див. Reiss 2005, 163). Таким чином, у першому типі тексту домінує функція повідомлення інформації, у другому – функція звернення, спонукання до дії або реакції, в третьому – функція вираження (емоційних та естетичних переживань). Перший тип орієнтований на зміст, другий – на звернення, третій – на форму.

Найбільш продуктивною нам видається класифікація І.С. Алексєєвої, згідно з якою визначальним для типу тексту є вид інформації. Всі тексти таким чином можна поділити на інформаційно-термінологічні, інформаційно-емоційні і художні.

Спираючись на класифікацію І.С. Алексєєвої, ми пропонуємо таку класифікацію типів текстів:

- інформаційні
- інформаційно-емоційні
- художні

На основі функцій тексту, засобів мовного вираження кожного з видів інформації і, відповідно, типів тексту визначається і стратегія перекладу. Основна функція **інформаційних** текстів (наукові, технічні, навчальні, юридичні тощо) – повідомлення якихось відомостей, і тому головне завдання перекладача полягає в тому, щоб якомога точніше і зрозуміліше відтворити зміст вихідного повідомлення. Для таких текстів характерно широке використання термінів, які відрізняються однозначністю, нейтральним забарвленням, відносною незалежністю від контексту, і слів в їх прямому значенні. І тому переклад таких текстів здійснюється на рівні словникових відповідностей.

Передача емоційної інформації в **інформаційно-емоційних** текстах (газетно-журнальні, мемуари, рекламні тексти тощо) потребує від перекладача вміння не тільки користуватися словником, а й приймати індивідуальні рішення, ґрунтуючись на знанні перекладацьких прийомів. Міняється і довжина одиниць перекладу. Якщо в інформаційних текстах це, як правило, слово або словосполучення, то в інформаційно-емоційних – це може бути і речення, і цілий текст.

У **художніх** текстах домінує естетична інформація, і головне для перекладача – зберегти художні достоїнства оригіналу, його емоційно-естетичний вплив. Заради досягнення цієї головної мети перекладач має більшу свободу у виборі різноманітних засобів та «перенесенні в жертву» окремих деталей тексту.

Слово – майстру.

Індивідуальне бачення автора і його стиль (естетика) підпорядковують собі як когнітивну, так і емоційну інформацію. Засоби передачі естетичної інформації дуже

різноманітні. А якщо врахувати, що вона завжди виступає на фоні емоційної і є, власне кажучи, її особливим різновидом (передає нам почуття прекрасного, то зрозуміло, що перекладати такі тексти особливо складно (Алексєєва 2004, 155).

Звичайно, поділ на такі типи має прикладний характер, оскільки «чистих» текстів практично не буває. Але для перекладача важливо усвідомити, що тип тексту і інформація, закладена в ньому, вказують на основну функцію оригіналу, яка повинна бути відтворена в перекладі. Це, в свою чергу, впливає на стратегію перекладу взагалі та на вибір мовних засобів в процесі перекладу зокрема.

Мета перекладу

Даний фактор безпосередньо пов'язаний з попереднім і також відіграє важливу роль в передперекладацькому аналізі. В. Н. Комісаров зазначає, що стратегія перекладача при вирішенні конкретних завдань, в першу чергу, залежить від визначення мети перекладу і умов його втілення. Перекладач повинен чітко уявляти, для чого він перекладає, яке завдання буде виконувати створений ним текст, як і ким цей текст буде використаний. На основі таких даних перекладач вирішує, чи буде він робити переклад або будь-який інший вид мовного посередництва, і якщо це буде переклад – то чорновий або готовий до публікації. Відповідно до цих рішень він буде обирати і способи передачі вихідного повідомлення (Комісаров 2000, 357).

Отже, переклад може мати різну мету. Більш того, в кожному перекладі перекладач може переслідувати одну або кілька цілей, кожна з яких буде визначати ступінь збереження або відмови від еквівалентності.

Серед основних цілей перекладу, виділимо наступні:

- повідомити важливі нові відомості;
- створити у читача бажане емоційне ставлення до переданої інформації;
- спонукати до якихось конкретних дій, викликати певну реакцію;
- переконати в своїй правоті;

- вирішити ідеологічні, політичні чи побутові завдання, що не мають нічого спільного з адекватним відтворенням оригіналу.

Для досягнення різних цілей перекладач може вносити суттєві зміни в текст перекладу, перетворюючи форму і зміст оригінального тексту (реферативний, анотаційний виклад, переказ). Або відхилятися в певній мірі від оригіналу, зберігаючи його сенс, але варіюючи стилістичну оформленість (інформативний переклад, підрядковий переклад віршів). Або ж максимально точно зберігати всі параметри вихідного тексту.

Кому призначений текст

Юджин Найда вказує на три основні фактори, що обумовлюють переклад: суть повідомлення, ціль або цілі автору та перекладача, тип аудиторії. Взагалі, саме теорія динамічної еквівалентності, запропонована Ю. Найдою у своїй знаменитій книзі «До науки перекладати», знаменувала перехід від старих теорій формальних відповідників до революційного лінгвістичного підходу до перекладацької проблематики, орієнтованого на реакцію реципієнта перекладу. У світлі цього нового підходу адекватність перекладу може бути досягнута лише з урахуванням особливостей сприйняття читацькою аудиторією мови перекладу.

Слово – майстру.

There are three main factors that determine translation: 1) the nature of message; 2) the purpose or purposes of the author and translator, and 3) the type of audience. ... A third element in the naturalness of a dynamic equivalence translation is the extent to which the message fits the receptor – language audience. This appropriateness must be judged on the basis of the level of experience and the capacity for decoding, if one is to aim at any real dynamic equivalence (Найда 2005, 127, 139)

Отже, адресат, тобто одержувач тексту, є одним з найважливіших параметрів передперекладацького аналізу. Спираючись на аналіз особливостей мовного вираження тексту оригіналу, перекладач, перш за все, прагне охарактеризувати читацьку аудиторію оригіналу, щоб згодом вирішити, в якій мірі йому слід орієнтуватися на одержувача перекладу.

Переклад може бути призначений дітям, групі фахівців, членам політичних організацій, комерційним установам тощо. Перекладач враховує їх досвід, знання, погляди та оцінки, вік, соціальний і професійний статус та обирає відповідне мовне оформлення перекладу: більш-менш спеціальну термінологію, більш розмовну або більш книжкову лексику, перераховує або залишає без зміни одиниці виміру.

Наприклад, якщо текст написаний для дітей, перекладач обов'язково зберігає простий синтаксис, зрозумілі дітям слова, яскраву образність. При перекладі побутових інструкцій, призначених широкому колу населення, перекладач зберігає загальноживану лексику, при перекладі ж технічних інструкцій, призначених вузької групі фахівців – спеціальну і термінологічну лексику.

Окремої уваги та ретельності потребують культурно-марковані тексти, переклад яких призначений для осіб, що мають інший культурний код, релігійні погляди тощо. В залежності від мети перекладу, такі тексти можуть бути локалізовані, інтернаціоналізовані або збереженні в сенсі їхнього культурного маркування (тут якнайкраще можна прослідкувати застосування стратегій форенізації або доместикації, про які йшлося в першому розділі).

Нерідко тексти для перекладу не мають точного адресата і орієнтовані на освічену читацьку аудиторію, представників середнього класу. У таких текстах відсутні вузькоспеціальні і діалектні слова, зберігається письмова літературна норма, а також нейтральний і розмовний (але не розмовно-просторічний) стиль. Останнє дуже важливо, оскільки значна частина типових помилок студентів при перекладі того чи іншого висловлювання пов'язана саме з невірним вибором відповідної лексики. І якщо переклади британських студентів, як зазначає П. Н'юмарк, мають тенденцію до використання більш розмовно-фамільярного стилю, то переклади наших студентів рясніють словами і виразами книжкового стилю з використанням високої і офіційної лексики: *purchase* замість *buy*, *thus* замість *so*, *commence* замість *begin*, *terminate* замість *end*, *require* замість *need* тощо.

Такі огріхи характеризують перекладача, а не одержувача перекладу і виявляють рівень знань і культуру першого, що, проте, позначиться на сприйнятті тексту останнім.

Час та місце створення /публікації тексту

Часовий параметр дуже важливо враховувати в тому випадку, якщо текст відноситься до іншої епохи, тобто характеризується значним ступенем тимчасової віддаленості. При перекладі таких текстів перекладачі обмежують вживання сучасних слів і фразеологічних зворотів та вдаються до архаїзації – застарілим словам і синтаксичним конструкціям (інверсія тощо).

О. В. Фьодоров в книзі «Основи загальної теорії перекладу (лінгвістичні проблеми)» вказує, що застосування архаїзмів в кращих вітчизняних перекладах літератури минулого може мати більш глибокі підстави, ніж просто прагнення створити ефект «старовини».

Так, в перекладі «Дон Кіхота» Сервантеса Н.М. Любимов досить широко використовує архаїчні засоби, відтіняючи образ лицаря з Ламанчі як людини, що внутрішньо живе в фантастичному старомодному світі лицарських романів і протистоїть прозі сучасної дійсності. Це що створює контраст з просторіччям, прислів'ями, приказками в репліках Санчо (Фьодоров 2002).

Одним з найбільш вдалих прикладів відтворення історичного колориту оригіналу по праву вважається російський переклад Е. Костюкович роману «Ім'я троянди» У. Еко. Автор роману, відомий італійський письменник і лінгвіст, використовує цілу палітру екстралінгвістичних і лінгвістичних засобів, які створюють атмосферу Середньовіччя. Дія цього історичного детективу розгортається в середньовічному абатстві, і автор часто вводить в оповідання латинські цитати, аби відтворити не тільки атмосферу того часу, але і його мову. Однак, якщо у західного читача латинь, як то кажуть, на слуху, то російському або українському читачеві ці латинські фрази і заголовки, транслітеровані кирилицею, навряд щось скажуть. Тим паче, наш

читач не пов'язує латинь ані із Середньовіччям, ані з церковним середовищем. Тому перекладачка запропонувала замість латини використовувати церковнослов'янську – мову середньовічної Православної церкви. Завдяки цьому читач міг випробувати те ж почуття часової віддаленості та перейнятися тією ж атмосферою релігійності, розуміючи при цьому, про що йде мова.

У той же час у виданні, призначеному для американського читача, перекладач У. Уївер, за згодою автора, дещо скоротив занадто довгі цитати, вставивши в них парафрази англійською. Американський видавець мав побоювання, що більшість латинських слів будуть незрозумілими його читачам. Завдяки такій модернізації, як пише сам У. Еко, деякі пасажі стало легше читати (Еко 2006).

Цей приклад послуговує ілюстрацією того, що в деяких випадках перекладачеві все ж доводиться звертатися до модернізації, головне – щоб вибір перекладача був обґрунтованим і виправданим.

Взагалі, опозиція "модернізація / архаїзація" є каменем спотикання для перекладачів ще з найдавніших часів. Відповідно, не втихають суперечки про шляхи вирішення цієї перекладознавчої проблеми.

Можна виділити 4 основні принципи, що застосовуються при перекладі віддалених за часом творів: 1) архаїзація; 2) модернізація; 3) нейтралізація історичного забарвлення; 4) те чи інше поєднання цих принципів. Проблема полягає в тому, що незрозуміло якому з них віддати перевагу, в яких випадках і на яких підставах.

Місце створення також є важливим фактором для передперекладацького аналізу. Наведемо приклад з книги Я. Рецкера «Теорія перекладу та перекладацька практика». Речення з книги Ф. Алена «Тільки віра» *The interurban trolley perished, or survived only as a pathetic anachronism* можна перекласти вірно тільки із врахуванням країни, до якої воно має відношення. В Англії *trolley* значило би тролейбус, але в США їх не було і нема, тому у даному випадку *trolley* означає трамвай.

Автор тексту

У переважній більшості нехудожніх, так званих, «анонімних» текстів, інформативність повідомлення знаходиться на першому місці і неважливо, хто саме створив ці тексти (інструкції, анотації, патенти, звіти, протоколи зустрічей, законодавчі, рекламні, газетні, пропагандистські тексти тощо). Автор не зазначається або його ім'я наводиться тільки для того, щоб закріпити відповідальність за інформацію. У таких текстах, як правило, значущі мовні характеристики визначаються законами жанру і типу тексту, і від автора тут мало що залежить. При перекладі таких текстів параметр «автор / джерело тексту» є не таким істотним і, як правило, практично не враховується при виробленні перекладацької стратегії.

Інша справа – художні та публіцистичні, а також деякі мемуарні і науково-популярні тексти, де автор творчо підходить до вибору мовних засобів. Ступінь прояву рис індивідуально-авторського стилю в таких текстах досить висока, що і необхідно враховувати в перекладі.

Слово – майстру.

In reading, you search for the intention of the text, you cannot isolate this from understanding it, they go together and the title may be remote from the content as well as the intention. Two texts may describe a battle or a riot or a debate, stating the same facts and figures, but the type of language used and even grammatical structures (passive voice, impersonal verbs used to disclaim responsibility) in each case may be the evidence of different points of view. The intention of the text represents the SL writer's attitude to the subject matter (Newmark 2006, 12).

В. А. Кухаренко в своїй статті «Про можливість збереження індивідуального стилю автора оригіналу в перекладі» висловлює, на нашу думку, дуже важливу, «програмну» для вироблення перекладацької стратегії зазначених текстів, сентенцію. Автор численних праць з індивідуально-авторського стилю звертає увагу перекладачів на те, що індивідуальність авторського стилю має два аспекти: **якісний**, який базується на особистісному та унікальному для кожного учасника характері мовленнєвої та мовної

діяльності, і **кількісний**, що базується на найбільш вживаному використанні певних смислів (значень) та структур.

Слово – майстру.

Індивідуальна специфіка поєднання якісного та кількісного аспектів проявляється у всіх творах одного автора, незалежно від їхнього конкретного змісту, що дозволяє об'єднати їх в одну індивідуально-авторську парадигму, що в повноті своїй власне і представляє реалізацію індивідуально-художнього стилю. При всьому розкиді читацьких думок та оцінок певного автора, провідні характеристики його стилю сприймаються переважною більшістю читачів більш-менш однозначно (Кухаренко 1997, 164-165).

Отже, перекладачу потрібно побачити ставлення автора до описуваної теми, звернути увагу і на особистість самого автору, головну увагу приділяючи збереженню рис індивідуально-авторського стилю у перекладі.

Такими є основні складові передперекладацького аналізу тексту оригіналу. Важливо розуміти, що передперекладацький аналіз не є опціональним – це невід'ємна частина процесу професійного перекладу. Він зумовлює його якість з точки зору історично-культурної забарвленості, зрозумілості для одержувача перекладу, допомагає зберегти його стилістичне забарвлення та індивідуальний стиль автора.

Вправа 2.1. Зробіть передперекладацький аналіз наведених фрагментів текстів. Окресліть основні складнощі, які можуть виникнути в перекладача при роботі з кожним фрагментом.

I. Pate-Jones Construction. Your Columbia, Missouri Custom Home Builder

We want to be your builder! Pate-Jones Construction is Columbia, Missouri's custom home builder. Featuring new construction and remodels throughout Columbia and Boone County, for the past 25 years our goal has remained the same – we endeavor to build you the ideal plan, in the ideal neighborhood, and at an ideal price.

With our guaranteed pricing, easy step-by-step building process, and exceptional customer service we are dedicated to building your home. We are very hands on from meeting with you to look at lots and design your home; being on the job site throughout the building process; communicating with you and helping you manage your allowances; following up with you regarding service after you move in; etc. As owners, we have a vested interest and work hard to make your home building experience a positive one.

Celebrating 25 years of building beautiful homes, Pate-Jones Construction is dedicated to building your home to fit all your needs and desires in the location you love. We offer lots in beautiful neighborhoods with convenient locations and the ability to build in other locations as well. We build where you want to live!

Фрагмент тексту з сайту будівельної компанії *Pate-Jones Construction*
Режим доступу: URL: <https://patejonesconstruction.com/>

II. Guidelines for military manuals and instructions on the protection of the environment in times of armed conflict

General principles of international law

(4) In addition to the specific rules set out below, the general principles of international law applicable in armed conflict – such as the principle of distinction and the principle of proportionality - provide protection to the environment. In particular, only military objectives may be attacked and no methods or means of warfare which cause excessive damage shall be employed. Precautions shall be taken in military operations as required by international law.

G.P.I Arts. 35, 48, 52 and 57

(5) International environmental agreements and relevant rules of customary law may continue to be applicable in times of armed conflict to the extent that they are not inconsistent with the applicable law of armed conflict.

Obligations concerning the protection of the environment that are binding on States not party to an armed conflict (e.g. neighbouring States) and that relate to areas beyond the limits of national jurisdiction (e.g. the high seas) are not affected by the existence of the armed conflict to the extent that those obligations are not inconsistent with the applicable law of armed conflict.

(6) Parties to a non-international armed conflict are encouraged to apply the same rules that provide protection to the environment in international armed conflict and, accordingly, States are urged to incorporate such rules in their military manuals and instructions on the laws of war in a way that does not discriminate on the basis of how the conflict is characterized.

(7) In cases not covered by international agreements, the environment remains under the protection and authority of the principles of international law derived from established custom, the principles of humanity and the dictates of public conscience.

H.IV preamble, G.P.I Art. 1.2, G.P.II preamble

Фрагмент звіту *International Review of the Red Cross, No. 311*

Режим доступу: URL
<https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/article/other/57jn38.htm>

III. Facebook Purchases Oculus VR For Another \$2 Billion After Forgetting They Already Bought It In 2014

MENLO PARK, CA—Describing the move as a long-term investment in cutting-edge technology, social media giant Facebook announced Monday the purchase of Oculus VR for an additional \$2 billion after forgetting they already bought the company in 2014. “We saw an opportunity to become a leader in the virtual reality space before realizing that we already were,” said Facebook COO Sheryl Sandberg, promising to support and “stay out of the way” of Oculus co-founder Brendan Iribe who resigned in October 2018. “This is our best innovation since we

released Oculus Rift—ah shit.” At press time, tech experts confirmed Facebook had expressed interest in acquiring Instagram and WhatsApp again.

Фрагмент статті *Facebook Purchases Oculus VR For Another \$2 Billion After Forgetting They Already Bought It In 2014*, інформаційний ресурс *the Onion*.
<https://www.theonion.com/facebook-purchases-oculus-vr-for-another-2-billion-aft-1844883033>

IV The Game of Tesla

There’s an old saying in poker: don’t just play the cards, play the players.

It’s the same thing in markets. You can’t just focus on the cards you’re dealt, i.e., the fundamentals of this stock or that stock. You also have to focus on the other players who are playing these same cards, and that means understanding the *behavior* of a crowd of buyers and sellers in the stock market.

Just like in poker, sometimes the cards/fundamentals don’t matter at all. Sometimes poker players will think they have an edge in understanding the other players sitting around the table, and before you know it, there’s a huge pot in the middle of the table regardless of what cards have been dealt.

That’s exactly what has happened with Tesla stock over the past few months. There’s a huge pot of money in the middle of the table in the form of an enormous market cap for Tesla as the stock keeps getting bid up, and none of it has anything to do with the fundamentals of the company.

And, despite what I know you’ve heard, almost none of it has anything to do with people buying the stock because it’s “cheaper” since the stock split. Oh sure, we’ve all heard stories of the idiot friend of a friend who either thinks they’re getting four brand new shares of Tesla with the 5:1 split or believes it’s more “affordable” now that it’s been split. But the truth is that fractional share purchases have been a standard feature of every retail Davey Day Trader’s online stock trading platform for months and months. If you wanted to buy \$100 worth of Tesla stock, you didn’t need a stock split to make that happen (and the stock split didn’t lower the price per share to that level anyway). The truth is that these stories about the idiot friend of a friend are just that – *stories* – not entirely apocryphal, maybe, but nowhere near even a rounding error in the average daily trading volume (more than 70 million shares per day) of Tesla stock.

The feeding frenzy on Tesla has *nothing* to do with that handful of rubes buying the stock because it’s more “affordable” after the split. It has *something* to do with traders buying the stock because they believe the story that there will be rubes buying the stock because it’s more “affordable” after the split. And it has *everything* to do with traders buying the stock because they believe that other traders believe the story that there will be rubes buying the stock because it’s more “affordable” after the split.

This is the Common Knowledge Game in action. It is the power of the crowd watching the crowd. It is the power of – not what you think is true, and not what you think the crowd thinks is true – *but of what the crowd thinks the crowd thinks is true*.

Фрагмент статті *The Game of Tesla*, інформаційний ресурс *Epsilon Theory*.
Режим доступу: <https://www.epsilontheory.com/the-game-of-tesla/>

V. Anglo-Eastern boss says fitting scrubbers is absolutely insane, cites weight, stability issues

The head of one of the world’s largest ship management companies has weighed in on the debate over scrubbers, pointing out that the extra weight, fuel and electricity consumption, and stability issues made it “absolutely insane” to fit scrubbers onboard ships.

Bjorn Hojgaard, chief executive of the Anglo-Eastern Group, said fitting scrubbers to the global merchant fleet of 60,000 ships would cost the industry about USD200 billion. He told IHS Markit that while an average scrubber costs about USD1.5 million, installation and associated costs would double that figure to about USD3 million per ship. “Why do that, spending USD200 billion, when we can solve it at source using low-sulphur fuel?” Hojgaard asked.

Aside from the cost of the equipment and installation, he said fitting a scrubber would add 120–150 tonnes to the funnel, depending on the size. This includes the scrubber, water for the washing system, pumps, and associated mechanical and electrical systems.

Not only does this create a deadweight penalty, but so much weight in the funnel area causes stability issues that then have to be rectified, Hojgaard told **IHS Markit**. “It’s not insignificant,” he said. Scrubbers also add to electricity consumption, increasing power needs that may require a secondary generator and increase fuel consumption, he added. He cited other issues as well, such as generating sufficient water pressure for the scrubber, corrosion, dealing with effluent from the scrubber, and the need to operate and maintain them. “I think it is absolutely insane to try to fix scrubbers on a ship,” he said.

The oil industry produces about 300 million tonnes of high-sulphur fuel, mostly for the shipping and power industries. But once the International Maritime Organization’s sulphur cap goes into effect in January 2020, demand for this fuel is anticipated to plummet and refiners will likely scale back its production, wresting as much higher-value grades as they can.

“The problem for owners continuing to use high-sulphur fuel oil is that they might not be able to get it because the infrastructure to carry it from production to supply may no longer exist,” he said. “If high-sulphur fuel oil demand falls by 98%, owners and operators won’t be able to get it.”

Фрагмент статті *Anglo-Eastern boss says fitting scrubbers is absolutely insane, cites weight, stability issues, інформаційний ресурс Safety at Sea*

Режим доступу: URL: <https://safetyatsea.net/news/2018/anglo-eastern-boss-says-fitting-scrubbers-is-absolutely-insane-cites-weight-stability-issues/>

Вправа 2.2. Проаналізуйте наведені фрагменти текстів. Оберіть один з фрагментів та перекладіть його для а) дорослої освіченої аудиторії; б) дорослої неосвіченої аудиторії; в) для підлітків віком 15-17 років; г) для дітей віком 6-7 років.

I. Near the foot of San Francisco’s California Street stand the august stone pillars of a bank dating to the 19th century. A few paces away sit the offices of Coinbase, the largest American exchange for cryptocurrencies like bitcoin. It’s a beehive of software engineers and young marketing executives. There, the worlds of by-the-books banking and crypto-anarchism collide. In style and philosophy, Brian Armstrong, the 37-year-old billionaire cofounder and CEO of Coinbase, is in the camp of the financial anarchists. He sits, jammed alongside lieutenants, in a row of tiny desks resembling library carrels. He wears a black T-shirt, black pants and shiny white sneakers. He talks about a brave new world in which we are liberated from the shackles of giant banks and government-controlled money supplies. During an expansive interview, this usually reserved and press-shy entrepreneur declares why he got into this business: “I wanted the world to have a global, open financial system that drove innovation and freedom.”

Фрагмент статті *Bitcoin’s Guardian Angel: Inside Coinbase Billionaire Brian Armstrong’s Plan To Make Crypto Safe For All*. Журнал *Forbes*

Режим доступу: URL: <https://www.forbes.com/sites/michaeldelcastillo/2020/02/19/coinbase-billionaire-brian-armstrongs-plan-to-make-bitcoin-ethereum-xrp-safe-for-all/#158a15b1345b>

II. Incorporating cyber security management into ship's safety management systems (SMS) is not as complicated as the industry fears, using established safety methodologies are key to its implementation, discussed cyber security experts. The deadline imposed by the International Maritime Organization (IMO), incorporating cyber security management into ships' SMS by 1 January 2021, is fast approaching. Jakob Larson, head of security BIMCO, explained that for shipping companies to prepare for this deadline, they will need to develop proper cyber risk assessments (RA). "We recommend companies use the same methodology as they would normally use in any other safety RA onboard or onshore. This is because the language, terminology, and methodology are clearly understood by senior management," said Larson. As such, it will make it easier for those responsible for implementing cyber risk management to be understood company-wide, and communicate in a "well-known language", in a clear fashion to be granted the necessary resources to mitigate cyber risks.

Фрагмент статті *Established safety methodology key to implementing IMO cyber requirement onboard.*

Режим доступу: URL: <https://safetyatsea.net/news/2020/established-safety-methodologies-key-to-implementing-imo-cyber-requirements-onboard/>

III. The literary flashmob, "Odessa Reads. Odessa Is Read", is celebrating this complex Black Sea city's vibrant literary past. Isaac Babel – Jewish chronicler of Odessa and victim of Josef Stalin's purges – takes centre stage. One Ukrainian woman reads passages from Babel's *Red Cavalry* in Japanese, a book describing the Polish-Soviet war of 1920; nearby a man reads the same book in Russian. Other languages fill the air – Norwegian, Mongolian, French, Kazakh. A woman in a sundress reads from *Odessa Tales*, short stories in which Babel reimagines the city as a criminal hub filled with flamboyant gangster Jews. Reading as they walk, the group moves over the Hollywood-style stars embedded in the street, carved not with the names of actors but with Odessa-born writers and poets, such as Anna Akhmatova, Sasha Cherny and the Zionist leader Ze'ev Jabotinsky ("But Odessa – that's another matter: arriving at the Razdelnaya Station, I would already begin to be joyfully excited"). They reach a statue of a whimsical looking Babel, spectacles balanced on his nose and notebook in hand, across from 17 Rishelyevskaya Street, where he once lived.

Фрагмент статті *The Cult of Babel: Odessa's literary flashmobs attract book-loving tourists.*
Газета *The Guardian*

Режим доступу: URL: <https://www.theguardian.com/cities/2017/aug/01/odessa-book-lovers-babel-tourists-literary>

IV. EU4Energy data project: Improving the quality of energy data and statistics is key to sound policy-making. Working with the six countries of the European Partnership and five Central Asian states, the EU4Energy data project provides support to statistics agencies in the region to improve energy statistics and data management and to expand their use in evidence-based policy making. Knowledge sharing and dialogue on common energy-related issues help countries design more effective energy policy. The EU4Energy policy project provides the six countries of the European Partnership and five Central Asian states with the necessary tools for effective evidence-based policy design. It does this by engaging the partner countries in regional discussion to shape policy in such sectors as energy security, sustainable energy and energy markets. A robust legislative and regulatory framework is vital for the development of a sustainable energy sector. The EU4Energy governance project works with the six countries of the Eastern Partnership to strengthen their legislative and regulatory frameworks, as well as draft

policy recommendations and identify investment opportunities in key strategic energy infrastructure projects.

Фрагмент матеріалу, присвяченого *EU4Energy Programme*. Ресурс *EU Neighbours*
Режим доступу: URL: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/projects/eu4energy-programme>

V. NATO's presence in the Baltics and Poland is the right size: large enough to present a credible deterrent to Russia, but not large enough to present an offensive military threat. NATO was right to beef up its presence in the Baltics after 2014. After all, the three tiny Alliance members are simply incapable of defending themselves alone in the unlikely event of war with Russia. But deploying seven full brigades totaling 40,000 to 50,000 troops, as some analysts suggest, would be destabilizing. Russia would doubtless perceive this deployment as an offensive threat and increase its forces in response. The four NATO battle groups currently deployed – one each to the three Baltic republics and Poland – are important for their composition as much as their size. These 5,000-plus troops could do no more than delay a Russian incursion while NATO deployed reinforcements. But the fact that 24 of the 30 NATO members contribute forces to the Alliance's "Enhanced Forward Presence" mission makes it clear to Russia that NATO is united in its determination to defend the Baltics, and that war there means war with nearly all of NATO.

Фрагмент статті NATO needs to focus on the Black Sea. Ресурс: Defense One.
Режим доступу: URL: <https://www.defenseone.com/ideas/2020/08/nato-needs-focus-black-sea/167431/>

Контрольні запитання:

1. Яке співвідношення ППА та стратегії перекладу?
2. Яка точка зору на параметри ППА вам більш імпонує? Обґрунтуйте свій вибір.
3. Назвіть основні параметри передперекладцького аналізу. Чи згодні ви з запропонованою авторами посібника ієрархією складових ППА? Яку ієрархію запропонували би ви?
4. Чому, на вашу думку, параметр «функціональний стиль та мовленнєвий жанр тексту» займає перше місце в ієрархії параметрів ППА?
5. Що таке функціональний стиль мови? Опишіть основні стилі мови, виділіть основні жанри, що функціонують в межах кожного стилю. Як варіюються функціонально-стилеві особливості у різних мовах?

6. Чи згодні ви з необхідністю урахування типів текстів при ППА? Які типи пропонують дослідники? Яка класифікація здається вам найбільш оптимальною?

7. Якою може бути мета перекладу та чому важливо її визначити?

8. Чому так важливо визначити адресата тексту перекладу та як це впливає на лексико-синтаксичні характеристики перекладу?

9. Наведіть власні приклади успішного врахування перекладачем часу та місця створення/публікації тексту.

Тест для самоконтролю

1. Сучасне перекладознавство не має єдиної концепції:

- А) всіх етапів перед перекладацького аналізу та їхньої ієрархії;
- Б) основних параметрів передперекладацького аналізу та їхньої ієрархії;
- В) базових параметрів перекладацького аналізу та їхньої ієрархії.

2. І.С.Алексєєва виділяє 5 параметрів передперекладацького аналізу, серед яких:

- А) мовленнєвий жанр;
- Б) мовний жанр;
- В) мовленнєвий стиль.

3. Пітер Н'юмарк рекомендує звертати увагу на:

- А) 5 параметрів;
- Б) 7 параметрів;
- В) 6 параметрів.

4. Перше місце в нашій ієрархії складових передперекладацького аналізу займає параметр:

- А) функціональний стиль та жанр мови;
- Б) функціональний стиль мови та мовний жанр;
- В) функціональний стиль та мовленнєвий жанр тексту.

5. Функціональний стиль визначається як:

- А) особлива мовна підсистема, яка має свої фонетичні, лексичні та синтаксичні характеристики та обслуговує певну сферу перекладу;

- Б) особлива мовна підсистема, яка має свої фонетичні, лексичні та граматичні характеристики та обслуговує певну сферу спілкування;
В) особлива мовна підсистема, яка має свої фонетичні, лексичні та стилістичні характеристики та обслуговує певну сферу спілкування.

6. Основні риси жанрів в англійської та української мовах, як правило:

- А) збігаються;
Б) не збігаються;
В) дуже різняться.

7. Хто ділить всі тексти на інформативні, оперативні і експресивні?

- А) І.С. Алексєєва;
Б) Л.Венутті;
В) К. Райсс.

8. Хто ділить всі тексти на інформаційно-термінологічні, інформаційно-емоційні і художні?

- А) І.С. Алексєєва;
Б) Л.Венутті;
В) К. Райсс.

9. В. Н. Комісаров зазначає, що стратегія перекладача, в першу чергу, залежить від визначення:

- А) автора тексту;
Б) мети перекладу;
В) часу створення перекладу.

10. Ступінь прояву індивідуально-авторського стилю досить висока в:

- А) науково-технічних та учбових текстах;
Б) мемуарних та науково-популярних текстах;
В) офіційно-ділових текстах.

РОЗДІЛ 3

ПРОЦЕС ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ

Процес перекладу – це скрупульозний і в той же час захоплюючий пошук варіанту перекладу. Він складається з трьох частин:

- зорового сприйняття;
- осмислення і аналізу;
- відтворення на іншій мові шляхом послідовної підстановки замість одиниць оригіналу еквівалентних одиниць мови перекладу (відповідностей).

І. С. Алексєєва називає цей етап перекладацької діяльності аналітико-варіативним пошуком, оскільки правильний вибір між різними варіантами перекладу пов'язаний з умінням аналізувати перекладацьку проблему і зіставляти значення кожного відповідника з конкретним контекстом (Алексєєва 2004, 200).

Будь-який переклад, як правило, завжди починається з буквальної підстановки, і основне завдання перекладача – шляхом трансформації або коригування буквального перекладу, (там, де це необхідно) навчитися приходити до оптимального варіанту, поступово долаючи вплив оригінального тексту.

Перекладацька інтерференція створює враження неприродності, штучності мови, стилю і тексту, надає останньому чужорідний «акцент». Перекладач діє за законом аналогії: неусвідомлено, автоматично переносить лінгвістичні властивості оригіналу в текст перекладу, порушуючи при цьому норми мови перекладу.

Існує велика кількість способів уникнути такої інтерференції. Наведемо деякі з них:

- Перекладач має навчитися аналізувати кожен свій крок, коментувати свої дії та обґрунтувати їх причину.

- Читати оригінальну літературу різних жанрів, читати та зіставляти дані двомовних словників, навчитися думати іншою мовою, щоб «перейти» в іншу мовну картину світу.

- Вивчати літературу по теорії та практиці перекладу, порівнювати оригінали та переклади колег.

- Вдосконалювати навички синонімічної гнучкості.

- Не користуватися комп'ютерним перекладом.

- Якщо переклад звучить неприродньо, незграбно, штучно, корисно відкласти текст оригіналу в сторону і викласти зміст фрази іншою мовою або перевести фразу вголос, по пам'яті.

- Якщо можна вирішити перекладацьку проблему просто, що не шукайте складних шляхів. Іноді і буквальний переклад є єдино вірним. Не намагайтеся обов'язково все перефразувати, змінити, перебудувати.

Для того, щоб проаналізувати перекладацьку проблему, необхідно її перш за все «побачити». Пропонуємо базову класифікацію основних проблем перекладу, яка допоможе студентам-перекладачам успішно подолати цей етап:

1. Лексикологічні проблеми: власні назви, назви компаній, установ, газет, журналів, вулиць та площ тощо; терміни; інтернаціоналізми; реалії; ідіоматичні, фразеологічні вирази; багатозначні слова; неологізми; складні слова; хибні друзі перекладача; безеквівалентна лексика.

2. Лексико-граматичні проблеми: визначений, невизначений артикль; інфінітив та інфінітивні конструкції; дієприкметник та дієприкметниковий зворот; прислівник часу та міста; означальні підрядні речення; обставинні підрядні речення; додаткові підрядні речення; непряме доповнення; складнопідрядні та складносурядні речення; персоніфіковане висловлювання; складний підмет; безособові речення; односкладні речення;

модальність; пасивний стан; атрибутивні групи; віддієслівні іменники; зміна предикатів; сполучники, частки, прийменники; порядок слів; смислове членування речень тощо.

3. Стилiстичнi проблеми: емоційно-оцiнна лексика, розмовна та книжкова лексика; ненормативна лексика; стилiстичнi прийоми рiзних рiвнiв; жанровi особливостi; функцiональнi стилi мови; iндивiдуальний авторський стиль; наративнi типи.

Отже, перекладачевi, особливо на початку своєї професiйної дiяльностi, дуже важливо навчитися аналізувати кожен свiй крок. На цьому етапi вироблення стратегiї ви визначаєте проблему, обмiрковуєте вiдомi способи i варiанти її вирiшення i обґрунтовуєте вибiр остаточного варiанту перекладу. Оскiльки при цьому ви повиннi будете оперувати перекладацькими термiнами, нагадаємо коротко основнi з них.

У перекладознавствi вирiзняють такi типи **перекладацьких вiдповiдностей**: *одиначнi, множиннi та оказiональнi*.

Одиначнi вiдповiдностi (еквiваленти та регулярнi вiдповiдностi) – це найбільш стiйкий спосiб перекладу одиницi ориґiнального тексту, зафiксований у словниках та вiдносно незалежний вiд контексту. За допомогою одиначних вiдповiдностей часто перекладаються термiни, власнi назви тощо.

Множиннi (варiантнi) вiдповiдностi – це один з декiлькох словникових способiв перекладу одиницi ориґiнального тексту. При виборi необхідного варiанту перекладач має враховувати роль контексту – як лiнгвiстичного, так i ситуативного.

Оказiональнi вiдповiдностi (контекстуальнi заміни) – це iндивiдуальний спосiб перекладу, який «працює» тiльки у даному контекстi. Це унiкальна вiдповiднiсть, що, за думкою перекладача, найбільш точно передає значення одиницi ориґiналу та є результатом перекладацьких трансформацiй та прийомiв.

Проте підбір відповідностей – це лише один з багатьох етапів перекладу. Визначивши стратегії, що будуть застосовуватися при перекладі, перекладач також приймає рішення щодо трансформацій, які необхідно застосувати до тексту оригіналу. Такі рішення, на відміну від стратегічних, можна назвати **тактичними**.

За визначенням О. О. Селіванової, перекладацька трансформація є перетворенням, модифікацією форми, або змісту й форми в перекладному тексті з метою досягнення балансу різних видів інформації та прагматичного впливу на адресата порівняно з текстом оригіналу (Селіванова, 2012).

Існує значна кількість класифікацій перекладацьких трансформацій (**ПТ**), деякі з них є майже ідентичними одна з одною, інші – суттєво відрізняються за змістом та структурою.

Так, Я. Рецкер поділяє ПТ на **два типи: лексичні та граматичні**. До першого рівня вчений відносить диференціацію, конкретизацію та генералізацію значень, смисловий розвиток (який розділяє ще на дві підгрупи), антонімічний переклад, цілісне перетворення та *компенсацію* втрат в процесі перекладу. Граматичний же рівень поділяється на повні та часткові трансформації (Рецкер 2004,111).

Класифікація Т.А. Казаковой також включає два рівні ПТ – **лексичний та граматичний**. До першого входять транскрипція / транслітерація, калькування, семантична модифікація, опис, коментування і змішаний переклад. Граматичний рівень, в свою чергу, включає такі трансформації: заміна, додавання, приєднання, поширення, антонімічний та нульовий переклад (Казакова 2000,104).

А.М. Фітерман і Т.Р. Левицька (Левицька, Фітерман 1997) виділяють **три типи** перекладацьких трансформацій: **лексичні трансформації** (заміна та додавання, конкретизація і генералізація речень, опущення); **граматичні трансформації** (прийоми перестановки, опущення і додавання, перебудови і заміни речень); **стилістичні трансформації** (синонімічні заміни і описовий переклад, компенсація).

Р. Міньяр-Білоручєв ділить перекладацькі трансформації також на три типи – **лексичні, граматичні та семантичні** – залежно від того, який план вихідного тексту слід перевести: формальний (зовнішній) або семантичний (смысловий) До першого виду науковець відносить прийоми генералізації і конкретизації; до другого – пасивізації, заміну частин мови і членів речення, об'єднання речень або їх членування; до третього – метафоричні, синонімічні, метафоричні заміни, логічний розвиток понять, антонімічний переклад і прийом компенсації (Міньяр –Белоручєв 1980, 58-63).

В. Н. Комісаров поділяє трансформації на: **лексичні**: транскрипція, транслітерація; калькування; лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція); **граматичні**: дослівний переклад (нульова трансформація); членування речень; об'єднання речень; граматичні заміни (заміни граматичних форм, частин мови, членів речення, типів речення) та **лексико-граматичні**: антонімічний переклад, описовий, компенсація (Комісаров 2002) .

Л.С. Бархударов і І.С. Алексєєва виділяють **чотири типи** трансформацій, що використовуються як на граматичному, так і на лексичному рівні: **перестановки, заміни, додавання та опущення**. Окремо вони виносять **лексико-граматичні трансформації**: компенсацію, антонімічний та описовий переклад (Алексєєва 2004, Бархударов 1975).

Л.К. Латишев класифікує перекладацькі трансформації за характером відхилення від міжмовних відповідностей: **морфологічні** (заміна однієї категоріальної форми іншими); **синтаксичні** (зміна синтаксичної функції слів і словосполучень); стилістичні (зміна стилістичного забарвлення відрізка тексту); **семантичні** (зміна не лише форми вираження змісту, але й самого змісту); **змішані** (лексико-семантичні та синтаксично-морфологічні) (Латишев 2001, 2004).

Нову, але дещо складну типологію пропонує відома українська дослідниця О.О. Селіванова. Вчена поділяє чинники перекладацьких трансформацій на системні, що здійснюються на підставі системних

розбіжностей двох мов, та функціональні, які виникають через відмінність культур, змоги читачів двох народів інтерпретувати текст. Власне ж перекладацькі трансформації дослідниця поділяє на **формальні, формально-змістові та прагматичні**.

Кожний тип, в свою чергу, існує на різних мовних рівнях.

При **формальних трансформаціях** перекладач змінює форму, але зберігає зміст.

На фонетичному рівні до них належать: транскрипція, транслітерація, фонографічна заміна за традицією (приміром, передача прізвища *Хомський*, хоч в англійській традиції *Chomsky* звучить як *Чомські*); їхня комбінація.

На словотвірному рівні: словотвірне калькування як поморфемний переклад одиниць, інверсія складників слова (наприклад, рос. *листопад* – укр. *падолист*).

На морфологічному рівні: категорійна заміна зі збереженням змісту мовних одиниць; частиномовна заміна; заміна морфологічних засобів лексичними з однаковим змістом; усунення / виникнення транспозиції граматичних категорій.

На синтаксичному рівні: заміна сполуки словом і навпаки; зміна синтаксичного зв'язка у словосполученнях і реченнях; анафоричні \ еліптичні заміни; об'єднання \ членування тексту; опущення \ додавання без зміни змісту.

Формально-змістові трансформації, навпаки, передбачають зміну форми й модифікацію змісту, що зумовлено специфікою мовних систем оригінального й перекладного тексту та контекстуальними та прагматичними чинниками.

На фонетичному рівні такі трансформації представлені здебільшого в поетичних текстах зміною ритміко-мелодійної структури вірша, що зумовлює модифікацію концептуального плану тексту.

На лексичному рівні другий тип трансформацій має два плани, у яких репрезентовано зміст мовних одиниць: *денотативний* та *конотативний*.

У денотативному плані, який маніфестує понятійно-логічне ядро значення, цей тип трансформацій у перекладі представляють словникові відповідники лексем, що отримують в мові перекладу неоднаковий із вихідною одиницею семний набір, актуалізований контекстом повідомлення.

До цієї групи належать: а) заміни: синонімічні; кореферентні; метонімічні; конверсивні /умовно антонімічні; метафоричні трансформації.

У конотативному плані виділяються такі трансформації: оцінно-емотивні (орієнтовані на заміну, втрату або виникнення в перекладі оцінного чи емотивного компонента мовних одиниць); експресивні (передбачають модифікацію чи втрату посилення чи применшення ознаки); функціонально-стилістичні (представлені втратою, заміною або виникненням в перекладному тексті функціонально-стилістичного забарвлення мовних одиниць, наприклад, їхнього розмовного, книжного, застарілого чи іншого функціонального статусу)

На морфологічному рівні формально-змістові трансформації поділяються на категорійні заміни зі зміною смислу (зміни числа, виду, способу дії, ступеня порівняння, стану, часу, особи, утрата або виникнення у відповідників категорії збірності тощо), частиномовні заміни, які супроводжуються модифікацією змісту та заміни граматичних засобів лексичними зі зміною змісту.

На синтаксичному рівні розрізняються такі трансформації: заміна слова сполукою і навпаки зі зміною смислу; переструктурування сполуки або речення, міжреченневих зв'язків; опущення; перестановка; додавання.

Формально-змістові трансформації з **прагматичним компонентом** передбачають зміну форми та змісту одиниць у тексті, текстових фрагментів з метою збалансування прагматичного впливу перекладу на свого читача. Вони поділяються на:

- Фігуративні
- Фразеологічні

- Концептуальні (підміна реалій оригінального тексту реаліями мови перекладу, зміна за допомогою мовних засобів різних рівнів способів категоризації світу і внутрішнього рефлексивного досвіду)

- Аксіологічні (спрямовані на збереження ціннісної орієнтації текстів у перекладі)

- Мегатекстові (трансформації виведені за межі тексту - наприклад, коментарі, примітки)

Отже, як бачимо, класифікації перекладацьких трансформацій є достатньо різноманітними. Нерідко при аналізі тексту перекладу виявляється недостатнім застосування лише однієї класифікації – виникає необхідність залучити елементи інших класифікацій, щоб якнайповніше описати перетворення, що відбулися з текстом перекладу.

Контрольні питання:

1. Назвіть основні частини письмового перекладу та опишіть риси кожного з них.

2. Які ваші поради щодо подолання перекладацької інтерференції?

3. З якими різнорівневими проблемами стикається перекладач та які, на вашу думку, найбільш частотні?

4. Проаналізуйте спільні риси наведених класифікацій перекладацьких трансформацій та їхні основні відмінності. Яка класифікація представляється вам найбільш ефективною?

5. Виділіть основні блоки перекладацьких трансформацій за О.О. Селівановою.

6. Наведіть три інших класифікації перекладацьких трансформацій та поясніть, в чому їхня перевага або недолік у порівнянні з наведеними класифікаціями.

7. Наведіть приклади успішних перекладацьких трансформацій з власного досвіду.

Тест для самоконтролю

1. І. С. Алексєєва називає процес перекладу

- А) перекладацької діяльності;
- Б) аналітико-варіативним пошуком;
- В) перекладацьким пошуком.

2. Базова класифікація основних проблем перекладу включає:

- А) лексикологічні, лексико-граматичні та стилістичні проблеми;
- Б) лексичні, лексико-граматичні та синтаксичні проблеми;
- В) лексикологічні, лексико-синтаксичні та стилістичні проблеми.

3. Найбільш стійкий спосіб перекладу одиниці оригіналу, зафіксований у словниках та відносно незалежний від контексту, називають:

- А) множинна відповідність;
- Б) одинична відповідність;
- В) okazіональна відповідність.

4. Один з декількох словникових способів перекладу одиниці оригіналу називають:

- А) множинна відповідність;
- Б) одинична відповідність;
- В) okazіональна відповідність.

5. Контекстуальну заміну , яка є результатом перекладацьких трансформацій, називають:

- А) множинна відповідність;
- Б) одинична відповідність;
- В) okazіональна відповідність.

6. Рішення перекладача щодо трансформацій, які необхідно застосувати до тексту оригіналу, можна назвати

- А) стратегічними;
- Б) тактичними;
- В) аналітичними.

7. Я. Рецкер та Т.А. Казакова поділяють ПТ на два типи:

- А) лексичні та граматичні;
- Б) лексичні та семантичні;

В) лексичні та синтаксичні.

8. А.М. Фітерман та Т.Р. Левицька виділяють три типи перекладацьких трансформацій:

- А) лексичні, семантичні та стилістичні;
- Б) лексичні, синтаксичні та стилістичні;
- В) лексичні, граматичні та стилістичні.

9. В. Н. Комісаров поділяє трансформації на:

- А) лексичні, граматичні та стилістичні;
- Б) лексичні, синтаксичні та стилістичні;
- В) лексичні, граматичні та лексико-граматичні.

10. О.О. Селіванова поділяє перекладацькі трансформації на:

- А) формальні, змістові та прагматичні;
- Б) формальні, формально-змістові та прагматичні;
- В) формальні, формально-змістові та стилістичні.

Вправа 3.1. Проаналізуйте трансформації, що відбулися при перекладі наведених речень, використовуючи класифікацію трансформацій за В.Н. Комісаровим:

1. Sherlock Holmes sat silent for a few minutes with his fingertips still pressed together, his legs stretched out in front of him, and his gaze directed upward to the ceiling. 1. Декілька хвилин Шерлок Холмс сидів мовчки, стуливши кінчики пальців, випроставши ноги й замислено дивлячись у стелю.

2. The street is almost like a museum, or a street in a model town constructed to show the way people used to live. 2. Вулиця схожа на музей чи вулиці в діорамі міста, спорудженій, аби показати, як люди колись жили.

3. Their faces were the way women's faces are when they've been talking about you behind your back and they think you've heard: embarrassed, but 3. Обличчя в них були, як у жінок, які говорять про тебе за твоєю спиною і думають, що ти їх почула: присоромлені, але й трохи нахабні,

- also a little defiant, as if it were their right.
4. I didn't ask what I was supposed to call her, because I could see that she hoped I would never have the occasion to call her anything at all.
5. I know it seems crazy to share our hard-earned grub with a bunch of strangers, but I think we could use their help.
6. The group of trees, with their dark leaves shining like burnished metal in the light of the setting sun, were sufficient to mark the house even had Miss Hunter not been standing smiling on the door-step.
7. She had gone off with a man, and the man was either a lover or was a previous husband — the chances being in favour of the latter.
8. The guards weren't allowed inside the building except when called, and we weren't allowed out, except for our walks, twice daily, two by two around the football field which was enclosed now by a chain-link fence topped with barbed wire.
- наче вони мають на це повне право.
4. Я не спитала, як її тоді називати, бо бачила: вона сподівається, що я ніколи більше не матиму нагоди взагалі якось звернутися до неї.
5. Знаю, звучить безглуздо: ділитися з чужинцями харчами, які ми здобули для себе з такими труднощами.
6. Якби навіть усміхнена міс Хантер не виглядала нас на порозі, ми все одно впізнали б садибу, уздрівши дерева з темним листям, яке блищало, мов начищена мідь, у світлі надвечірнього сонця.
7. Тож методом винятків ми з'ясували, що вона зустріла якогось американця. Але що то був за американець і чому ця зустріч так подіяла на неї? То був або її коханець, або чоловік.
8. Заходити до будівлі вони могли, тільки коли їх кликали, а нам не дозволяли виходити, окрім як на прогулянки двічі на день — ми парами ходили футбольним полем, яке зараз було оточене сітчастим парканом із колючим дротом угорі.

9. Then he saw it, a horrific image made even spookier by the on-again-off-again source of light. 10. Thomas rubbed his eyes and groaned; he wanted nothing in the world more than a half-hour nap.	9. І тут він дещо побачив — страшне видовище, яке в цьому миготливому світлі видавалося ще моторошнішим. 10. Томас потер очі й невдоволено застогнав; понад усе на світі він зараз хотів трохи поспати.

Вправа 3.2. Проаналізуйте переклад речень, використовуючи різні класифікації перекладацьких трансформацій (за необхідності, залучіть класифікації вчених-перекладознавців, що не були згадані в цьому розділі):

1. They'd said Laura had turned the car sharply and deliberately, and had plunged off the bridge with no more fuss than stepping off a curb. 2. I went into my dressing room: I would need black, and a handkerchief. 3. Someone's phone is ringing, an incongruously joyful and upbeat song. 4. In the old days we might have driven to Corly Wood. 5. They're slow to answer. 6. We stop there most days.	1. Очевидці розповіли: Лора звернула туди різко й зумисно та злетіла з мосту без жодної метушні, наче з тротуару зійшла. 2. Я пішла у гардеробну: знадобляться чорне вбрання й носова хустинка. 3. У когось дзеленчить телефон, недоречно жвава та оптимістична мелодія. 4. У минулі часи ми б, напевно, поїхали до лісу Корлі. 5. Ніхто не поспішає відповідати. 6. Ми часто тут зупиняємось.

7. I can't help it.	7. Нічого не можу із собою зробити.
8. Of Alex, of Richard, of bad faith, of our father and his wreckage; of God, perhaps, and her fatal, triangular bargain.	8. Про Алекса, про Річарда, про зраду, про нашого батька та його катастрофу; можливо, про Бога й свою фатальну трикутну угоду.
9. I could picture the smooth oval of Laura's face, her neatly pinned chignon, the dress she would have been wearing: a shirtwaist with a small rounded collar, in a sober colour-navy blue or steel grey or hospital-corridor green.	9. Так просто було уявити: гладенький овал Лориного обличчя, акуратно зібране на потилиці волосся, сукня, у якій вона мала б бути: відрізна по талії, з невеличким круглим комірцем, похмурого кольору – темно-синього, чи сталевого-сірого, чи зеленого, як стіни в лікарняних коридорах.
10. They were skilled metalworkers and inventors of ingenious mechanical devices, the secrets of which they carefully guarded	10. Вони були вправними механіками, винаходили надзвичайні механічні пристрої та ретельно охороняли свої таємниці

Вправа 3.4. Зробіть передперекладацький аналіз тексту оригіналу. Порівняйте оригінал та переклад фрагменту звіту «Права людини в контексті відправлення правосуддя у кримінальних справах, пов'язаних з конфліктами в Україні (квітень, 2014 – квітень 2020), складеного Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини. Проаналізуйте трансформації, до яких вдався перекладач при перекладі цього тексту (за класифікацією В.Н. Комісарова).

The report is based on 673 in-depth interviews with victims and witnesses of human rights violations perpetrated in the

Доповідь ґрунтується на 673 поглиблених інтерв'ю з жертвами та свідками порушень прав людини, що були вчинені в контексті

context of 517 criminal proceedings related to the armed conflict in eastern Ukraine. Information was also obtained from relatives of victims and their lawyers, Government representatives, civil society and other interlocutors, trial monitoring of 1,280 court hearings, as well as more than 3,300 court documents, official records, open sources and other relevant material. Findings are based on verified information collected from primary and secondary sources assessed as credible and reliable. Findings are included in the report where the “reasonable grounds” standard of proof is met, namely where, based on a body of verified information, an ordinarily prudent observer would have reasonable grounds to believe that the facts took place as described and, where legal conclusions are drawn, that these facts meet all the elements of a violation.

OHCHR is committed to the protection of its sources and therefore ensures the preservation of their confidentiality. OHCHR does not disclose any information, which may lead to identification of the source, unless the source gave informed consent and OHCHR assessment concluded it would not carry potential risks of harm and retaliation.

In Government-controlled territory, OHCHR enjoys freedom of movement and full, unimpeded access to detainees and detention facilities. By contrast, in territory controlled by self-proclaimed ‘republics’, OHCHR operations have been severely restricted since July 2018. Furthermore, OHCHR has never been granted unimpeded confidential access to places of detention, which severely limits OHCHR’s ability to obtain primary source information through confidential interviews with detainees. Between April 2017 and July 2018, OHCHR had restricted access to ‘hearings’ in conflict-related cases, which were usually held in camera.

Despite these impediments, OHCHR

517 кримінальних проваджень, пов’язаних зі збройним конфліктом на сході України⁹. Інформація також була отримана від родичів жертв та їхніх адвокатів, представників органів влади, громадянського суспільства та інших джерел, в ході моніторингу 1280 судових засідань, а також з більш ніж 3300 судових рішень, офіційних документів, відкритих джерел і інших релевантних матеріалів. Висновки включаються до доповіді за умови, що дотримано стандарт доведення, який передбачає наявність «достатніх підстав», а саме, коли спираючись на сукупність перевіреної інформації, звичайний розсудливий спостерігач мав би достатні підстави вважати, що описані факти дійсно мали місце, і коли робляться правові висновки, що такі факти містять усі елементи порушення.

УВКПЛ зобов’язане захищати свої джерела, а відтак забезпечує збереження їхньої конфіденційності. УВКПЛ не розкриває будь-яку інформацію, яка може призвести до ідентифікації своїх джерел, окрім випадків, коли вони дали інформовану згоду на це і оцінка УВКПЛ підтверджує відсутність потенційного ризику шкоди або відплати.

На території, яка контролюється Урядом України, УВКПЛ має повну свободу пересування та безперешкодний доступ до осіб, які тримаються під вартою, та місць несвободи. Для порівняння, на території, яка контролюється самопроголошеними «республіками», діяльність УВКПЛ була суворо обмежена з липня 2018 року. Більше того, УВКПЛ ніколи не мала безперешкодного конфіденційного доступу до місць несвободи, що істотно обмежує спроможність УВКПЛ отримувати інформацію з першоджерел за допомогою конфіденційних інтерв’ю з особами, які тримаються під вартою. В період між квітнем 2017 та липнем 2018 рр. УВКПЛ мало обмежений доступ до «судових засідань» у справах, пов’язаних з конфліктом, що зазвичай проводилися в закритому режимі.

Незважаючи на ці перешкоди, УВКПЛ здійснило моніторинг 71 «судового

monitored 71 ‘hearings’, interviewed 453 individuals, and carried out remote monitoring and analysis of information obtained from a range of other sources including ‘court verdicts’, replies of the ‘authorities’ and open-source information to verify allegations of human rights violations perpetrated in this territory.

засідання», проінтерв’ювало 453 особи, та проводило дистанційний моніторинг та аналіз інформації, отриманої з низки інших джерел, включаючи «судові рішення», відповіді «органів влади» та інформації з відкритих джерел для перевірки повідомлень про порушення прав людини, вчинених на цій території.

Вправа 3.5. Зробіть передперекладацький аналіз тексту оригіналу. Порівняйте оригінал та переклад фрагменту статті *Why world needs viruses to function* з *BBC Future*. Зробіть аналіз перекладацьких проблем в тексті оригіналу та трансформацій, до яких вдався перекладач.

Режим доступу оригінального тексту:

URL: <https://www.bbc.com/future/article/20200617-what-if-all-viruses-disappeared>

Режим доступу тексту перекладу:

URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-53194976>

Viruses seem to exist solely to wreak havoc on society and bring suffering to humanity. They have cost untold lives over the millennia, often knocking out significant chunks of the global population – from the 1918 influenza epidemic which killed 50 to 100 million people to the estimated 200 million who died from smallpox in the 20th Century alone. The current Covid-19 pandemic is just one in a series of ongoing and never-ending deadly viral assaults.

Здається, віруси тільки й існують для того, щоб приносити людству страждання. Втім, якби вони всі раптом зникли, наш світ став би геть іншим - і далеко не кращим. Для чого насправді потрібні віруси? Упродовж тисячоліть віруси забрали величезну кількість життів і помітно змінили населення планети. Жертвами епідемії іспанського грипу 1918 року стали від 50 до 100 мільйонів людей, і майже 200 мільйонів померли від віспи лише у ХХ столітті. Теперішня пандемія Covid-19 - лише одна з нескінченної низки смертельних атак вірусів.

If given the choice to magically wave a wand and cause all viruses to disappear, most people would probably jump at that opportunity, especially now. Yet this would be a deadly mistake – deadlier, in fact, than any virus could ever be.

Якби за помахом чарівної палички можна було одразу і назавжди знищити всі віруси, багато людей, насамперед тепер, вочевидь, зрадили б. Втім, це була б смертельна помилка і навіть більш небезпечна за будь-яку пандемію.

“If all viruses suddenly disappeared, the world would be a wonderful place for about a day and a half, and then we’d all die – that’s the bottom line,” says Tony Goldberg, an epidemiologist at the University of Wisconsin-Madison. “All the essential things they do in the world far outweigh the bad things.”

"Якби всі віруси раптом зникли, світ став би чудовим місцем - приблизно на півтора дня, а потім ми всі померли б", - каже Тоні Голдберг, епідеміолог з Вісконсинського університету в Медісоні. – Адже користь вірусів безсумнівно переважає шкоду».

The vast majority of viruses are not pathogenic to humans, and many play integral roles in propping up ecosystems.

Переважає більшість вірусів не є патогенними для людини, багато з них

Others maintain the health of individual organisms – everything from fungi and plants to insects and humans. “We live in a balance, in a perfect equilibrium”, and viruses are a part of that, says Susana Lopez Charretón, a virologist at the National Autonomous University of Mexico. “I think we’d be done without viruses.”

Most people are not aware of the role viruses play in supporting much of life on Earth, because we tend to focus only on the ones that cause humanity trouble.

But by imagining what the world would be like without viruses, we can better understand not only how integral they are to our survival, but also how much we still have to learn about them.

For a start, researchers do not know how many viruses even exist. Thousands have been formally classified, but millions may be out there. “We’ve discovered only a small fraction because people haven’t looked much,” says Marilyn Roossinck, a virus ecologist at Penn State University. “It’s just bias – the science has always been about the pathogens.”

Nor do scientists know what percentage of total viruses are problematic toward humans. “If you looked numerically, it would be statistically close to zero,” says Curtis Suttle, an environmental virologist at the University of British Columbia. “Almost all viruses out there are not pathogenic to things we care about.”

Experts believe that such signatures occur throughout all forms of multi-cellular life. “There are likely many functions that remain unknown,” Suttle says.

відіграють важливу роль у формуванні екосистем. Інші відповідають за життя окремих організмів - від грибів і рослин до комах та людей. "Це ідеальний баланс, - зазначає Сюзана Лопес Шарретон, вірусолог із Національного автономного університету Мексики. - Без вірусів ми загинули б".

Багато людей навіть не усвідомлюють, яку величезну роль мають віруси в існуванні життя на Землі, адже ми зазвичай зосереджені на неприємностях, які вони заподіюють людству.

Уявивши, яким би був світ без вірусів, ми зможемо краще зрозуміти не тільки їхню роль у нашому виживанні, але і те, як мало ми поки що знаємо про них.

По-перше, вчені навіть не знають точно, скільки вірусів взагалі існує. В офіційних класифікаціях їх - тисячі, але насправді їх можуть бути - мільйони. "Ми знаємо так мало, тому що наука переважно вивчає патогени, тобто збудників хвороб", - каже Мерилін Руссінк, еколог-вірусолог з Університету штату Пенсильванія.

Невідомо вченим і те, який саме відсоток серед усіх вірусів небезпечний для людини. "Якщо дивитися на великі числа, то статистично відсоток небезпечних вірусів наближається до нуля, - зазначає Кертіс Саттл, еколог-вірусолог з Університету Британської Колумбії. - Майже всі існуючі віруси не хвороботворні для нас".

Експерти вважають, що такі ключові події можна відстежити у всіх форм багатоклітинного життя. "Вочевидь, багато функцій залишаються невідомими", - зазначає Саттл.

РОЗДІЛ 4

ПОСТПЕРЕКЛАДАЦЬКЕ РЕДАГУВАННЯ

Редагування перекладу є ємним процесом, що складається з низки етапів, кожен з яких відіграє важливу роль в досягненні високої якості перекладеного тексту.

Один з провідних українських дослідників теорії редагування професор З.В. Партико (2013) пропонує цілу систему норм редагування перекладу. Він поділяє їх на загальні та галузеві.

Загальні норми тісно пов'язані з компонентами передперекладацького аналізу, тобто виявлення та виправлення елементів тексту перекладу, що не відповідають стильовим або жанровим особливостям, меті перекладу тощо. Крім того, на цьому етапі редактор раз з перекладачем може обговорити особливості видавничого оформлення та поліграфічного виконання майбутнього перекладу тощо, якщо йдеться про переклад «великих форм».

Серед **галузевих норм** редагування перекладу виділяють декілька груп: інформаційні, соціальні, лінгвістичні, композиційні, логічні, психолінгвістичні, видавничі та поліграфічні.

Так, інформаційні норми передбачають, що при перекладі кількість нової інформації може перевищувати її кількість в оригіналі, але не набагато. Причиною збільшення кількості нової інформації в перекладі стосовно оригіналу є, наприклад, те, що перекладачеві іноді доводиться використовувати такі реалії, яких у мові перекладу немає, а це вимагає додаткових пояснень (Партико 2013, 10).

Серед ключових психолінгвістичних норм зазначається те, що складність перекладу не має перевищувати складність оригіналу. Логічні помилки, що виявляються перекладачем під час опрацювання тексту оригіналу мають зберігатися, проте у примітках перекладач або редактор має вказати на таку логічну помилку.

Композиційні норми допускають, щоб за потреби деякі розділи оригіналу можуть бути зняті при перекладі, а деякі – перероблені з метою їхньої адаптації до умов країни перекладу. Соціальні норми допускають видалення деяких його фрагментів (відвертих сцен, висловлювань тощо, наявність яких може порушувати законодавство або моральні норми країни, для якої призначений переклад), але щодо цього має бути укладена окрема угода між автором, перекладачем і замовником перекладу.

Описуючи лінгвістичні норми редагування перекладу З.В. Партико зазначає, що переклад має бути оформлений згідно з лінгвістичними нормами оригіналу. При цьому при невдалому перекладі реалій, фразеологізмів, власних імен, звертань, звуконаслідувань, вигуків, відхилень від літературної мови (діалектів, просторіч, жаргонів, ламаної мови), іншомовних вкраплень, термінів, каламбурів, скорочень тощо редактор повинен пропонувати перекладачеві використати інші методи перекладу, описані в літературі з перекладознавства (там само, 11-12).

Такі теоретичні викладки є надійним орієнтиром при редагуванні перекладу, проте реалії сучасного ринку не завжди дозволяють застосувати теорію на практиці, хоча б тому, що далеко не всі перекладачі співпрацюють з редакторами. При цьому замовник перекладу очікує виконання високоякісного перекладу в дуже обмежений термін.

Якщо ви працюєте з крупним бюро перекладу, то, скоріше за все, з вашим перекладом буде працювати редактор. Проте це не знімає з вас відповідальності ретельно вичитати та відредагувати ваш переклад, адже від цього буде залежати оцінка якості вашого перекладу, яка впливає на ваш рейтинг (а значить і вашу завантаженість) в бюро. Крім того, в деяких бюро передбачена система штрафів за «недбайливий» переклад, адже виправлення похибок друку та інших дрібних помилок відбирає час та затримує представлення перекладу клієнтові.

Якщо ви працюєте з так званим «прямим» клієнтом, то відповідальність за редагування перекладу повністю лежить на вас. Не

покладайтеся на те, що ви друкуєте дуже уважно та перевіряєте правопис під час роботи або на те, що спел-чекер в текстовому редакторі або в програмі на базі ТМ обов'язково вкаже вам на помилку.

Професійний перекладач обов'язково перевіряє свій переклад: чи не випущено у перекладі слово або фрагмент; чи зберігається єдність стилю; чи не повторюється одне і те ж слово або вираз занадто часто; чи вірні сполучення слів, підрядних речень; чи узгоджені всі часи та відмінки тощо.

Після першого етапу редагування в текстовому редакторі або в інструменті САТ, відкладіть його та поверніться до редагування через деякий час. Ефективним є проговорювання тексту перекладу вголос – так легше помітити невірну інтонацію та інші недоліки. Якщо в вас є така можливість, роздрукуйте свій переклад та вичитайте його ще раз – тепер вже на аркуші паперу.

Якщо ви перекладаєте книгу, підручник або інше друковане видання, попросіть надіслати вам вже зверстаний варіант перекладу, тобто макет готового до друку матеріалу. Текст, представлений в іншому форматі, з ілюстраціями сприймається дещо інакше. Це дозволяє виявити дрібні огріхи або серйозні помилки, які ви пропустили на попередніх етапах редагування.

Сучасні технології суттєво підвищують якість перекладу.

По-перше, це інструменти для перевірки правопису, вбудовані в текстові редактори, *Google Docs* та інструменти САТ.

По-друге, це он-лайн програми або розширення, які дозволяють не тільки виявити хиби друку або неузгодження граматичних конструкцій, а й дібрати синоніми, вдосконалити структуру речень тощо (наприклад, *Language Tool*, *Online Corrector*, *Grammarly*, *Hemingway Editor*, *Slick Write* та інші). Деякі з цих сервісів підтримують тільки англійську мову, проте є й такі, що дозволяють обрати з понад 20 мов, у тому числі й української.

Не менш важливу роль відіграє й акуратне оформлення тексту. Сервіс «Типограф» перевіряє пробіли, розставляє необхідні лапки, змінює дефіси на тире тощо.

Вправа 4.1. Прочитайте текст, опублікований на сайті <https://leodessa.com/vorontsov-lighthouse-odessa/>. Виділіть групи типових помилок, яких припустився перекладач. Відредагуйте текст, пояснюючу необхідність внесення тих або інших виправлень.

From Potemkin stairs in Odessa, any traveler has a view on civilian part of port, open to walkers, where they can reach a sea station. Here, behind the wharf, located a snow-white Vorontsov lighthouse. Vorontsov lighthouse – is a main lighthouse of Odessa port, was built at the end of the Raid breakwater in 1955. Its construction represents cast-iron rings assembled into a tower.

Lighthouse itself is a tower – painted white; top contain lantern lighting – electric lighting red, rotational system with the power of light lenses in white fire 1 million 100 thousand candles. First lighthouse appeared in Odessa bay in second half of 18th century, next to Turkish fortress. Turkish stone lighthouse destroyed during the second Russian-Turkish war of 1787-1791.

The first Vorontsov lighthouse was built in 1843. With a request of necessity to install another lighthouse, the Dutch consul in Odessa – Tabbuda-Marigny, addressed to governor-general of the region, Mikhail Semenovich Vorontsov. The reason was that increased mole changed a line of ships' progress to the port, from which some vessels touched underwater structures of mole. The new lighthouse was a wooden structure 26 meters high from base. This lighthouse itself was an octagonal tower with a mast, which raised at night by kerosene lanterns. In the daytime a yellow flag raised on mast. In 1854, this lighthouse destroyed due to a new war with the Turkish empire. After the war, it reinstated, but the decision was temporary, and it was soon obvious that city needs new one.

Next lighthouse installed in 1863. It was unique for that time because for its design for the first time used tubing. The tower of lighthouse towered 30 feet from its base. Lighthouse opened on November 8. Same day of opening monument to Prince Mikhail Semenovich Vorontsov, whose palace is one of city attraction. Munument to him stands on Cathedral square in center of Odessa.

The second Vorontsov lighthouse appeared in 1888 and installed at the end of Raid Mall. It was a white cast-iron tower 17 meters high. That lighthouse equipped with a light-optical apparatus of the Fresnel system. It gave a rotating fire with glimpses of red color in one minute with a range of visibility of 13, 7 miles. In 1911 the lighthouse equipped with a powerful air siren.

When Odessa port was just being built, like the city itself, merchant ships coming to city guided by a stone lighthouse, that stood in western part of the bay, not far from the ruins of Turkish fortress.

Вправа 4.2. Прочитайте текст, опублікований на сайті <https://www.visit2odessa.com/odessa-info/> . Проаналізуйте, які невластиві англійській мові українські конструкції «скопіював» перекладач при перекладі цього тексту англійською. Відредагуйте текст, пояснюючу необхідність внесення тих або інших виправлень.

Centuries and centuries ago the land which name is Odessa now, was already populated by people. On the western coast of Kujalnitskiy estuary one of the settlements of people of paleolith epoch was settled down. Odessites hospitably accepted and placed everyone what was

wondering at the steppe and when at least reached Odessa bay, unexpectedly understood that had to stay here forever, even at the time Before Christ!

The hero city, Odessa, is an administrative center of Odessa region and the third largest city of Ukraine. Odessa one of the largest industrial, cultural, scientific and shopping centers of Black Sea Coast. In Odessa there is a large port on the Black Sea. Odessa has the population over one million people. Odessa on the area of 160 sq.km, is located and consists of four administrative regions.

On the location of Odessa, around Chernomorka, the treasure of casting molds was found. In various parts of the city find remains of numerous barrows and settlements. Such finds of archeologists say that during a copper and bronze era, and also early iron (the III-I millennium BC) the present territory of the city was populated rather densely.

In the VI century B.C., in these parts there are Greek settlements. Are engaged in these settlements in agriculture, fishery, trade and crafts.

Odessa was founded Ekaterinas II of May 27, 1794 on the West of the recently acquired territory of the Russian Empire. The project of construction of the city, port and new fortress (on which place the Aleksandrovsy park later was broken) it charged to the Dutch military engineer Franz de Vollan who wholly embodied thus the principles of ancient Roman town planning. On August 22 (on September 2), 1794, from blessing of the metropolitan Ekaterinoslavsky and Taurian Gabriel (Benulesku-Bodoni) the first piles were hammered into the city basis.

During the Russian-Turkish war on 1787-1791 the Russian armies took on September 14, 1789 the Turkish fortress of Eni-Dunya which settled down near the settlement.

On May 27, 1794 the Russian empress Ekaterina II signed the decree about port construction in the Hadzhibeysky gulf.

Under the leadership of counting A.Suvorov in Hadzhibey in 1793 fortress construction began. 1794 was marked by construction of the new city. Near modern Odessa in ancient times there was an Ancient Greek settlement Odesos. According to this name in 1795 Hadzhibey was renamed into Odessa.

Successfully located geographically. Odessa within the XIX century turned from the small settlement into shopping, industrial and scientific center, remaining, however, the district center. By 100th anniversary of the basis (1894) Odessa took the 4th place in the Russian Empire by number of the population and level of economic development after St. Petersburg, Moscow and Warsaw.

Odessa directed consistently, in particular: de Ribas, Duke de Richelieu, count A.F.Lanzheron, M. S. Vorontsov, G. G. Marazli and others.

If you want to relax. Odessa is a great place to visit! We have many beautiful beaches and very developed structure of night life, with many disco clubs, cafes and restaurants, different entertainment programs and concerts. Common opinion of tourists that already visited Odessa is that it is very beautiful city and people here are very beautiful and hospitable too. You can find in Odessa everything you wish according to your interests and tastes!

Контрольні питання:

1. З усіх норм редагування перекладу (за З.В. Партико), які, на вашу думку, є найважливішими? Обґрунтуйте свою відповідь.
2. На вашу думку, тексти якого жанру або жанрів потребують особливо ретельного постперекладацького редагування?

3. Хто забезпечує редагування вашого перекладу, якщо ви співпрацюєте напряду з клієнтом, проте ваш договір не передбачає окремої винагороди за редагування тексту.
4. Що, на вашу думку, є найскладнішим при редагуванні власного перекладу.
5. Поміркуйте, чим відрізняється редагування власного перекладу та перекладу, виконаного іншим перекладачем?

Тест для самоконтролю

1. Логічні помилки, що перекладач виявив під час перекладу:
 - а) виправляються при перекладі;
 - б) зберігаються при перекладі, адже перекладач має точно передати всі деталі оригінального тексту;
 - в) зберігає логічну помилку з подальшим коментарем;
 - г) виправляє таку помилку з подальшим коментарем.
2. Якщо перекладач працює без редактора, заключне редагування тексту підручника рекомендується проводити:
 - а) після завершення перекладу тексту;
 - б) після того, як ви відклали переклад на декілька днів і потім повернулися до нього;
 - в) після того, як ви завершили технічне оформлення перекладу;
 - г) після того, як було зверстано готовий до друку макет підручника.
3. Якщо ви працюєте з клієнтом без посередництва бюро перекладів, то:
 - а) ви несете відповідальність за постперекладацьке редагування вашого перекладу;
 - б) ви редагуєте свій переклад тільки якщо про це окремо йшлося в умовах вашого співробітництва;
 - в) ви не повинні редагувати свій переклад, якщо ви не отримуєте за це окремої платні;
 - г) ви повинні самостійно редагувати свій переклад, проте якщо клієнт виявить будь-які хиби після представлення перекладу, ви вносите їх за окрему плату.
4. Сервіс «Типограф» допомагає відредагувати переклад з точки зору:
 - а) орфографічних помилок;
 - б) граматичних помилок;
 - в) технічного оформлення тексту;

г) усіх типів помилок.

5. Сервіс Grammarly працює з:

- а) більш, ніж 20 мовами;
- б) англійською мовою;
- в) українською мовою;
- г) поширеними європейськими мовами.

6. Який тип програм контролює переклад усіх сегментів тексту:

- А) Спел-чекери;
- Б) Інструменти машинного перекладу;
- В) Інструменти САТ;
- Г) Інструменти для підрахунку символів в нередагованих форматах.

7. Яка програма гарантує 100% якість редагування перекладу:

- А) Online Corrector;
- Б) Grammarly;
- В) Hemingway Editor;
- Г) Жодна з названих.

8. Які прямі або опосередковані наслідки можуть виникнути при представленні невідредагованого перекладу до бюро перекладу:

- А) штраф;
- Б) зниження об'ємів перекладів, що надає вам бюро;
- В) варіанти а та б
- Г) жодних наслідків.

9. Які з наведених способів підвищують якість редагування:

- а) перечитування тексту декілька разів підряд;
- б) вчитка роздрукованого тексту;
- в) промовляння тексту вголос;
- г) варіанти б та в.

10. Розмістіть за пріоритетом (від найнижчого до найвищого) фахівців, яких ви можете залучити до редагування перекладу статті з офтальмології з англійської на українську мову:

- А) вчитель української мови;
- Б) лікар-травматолог;
- Г) колега-перекладач, що спеціалізується на загальній медичній тематиці;
- Д) англомовний лікар-офтальмолог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика. – СПб: Союз, 2001. – 288с.
2. Алексеева И.С. Введение в переводоведение. – СПб.: Филологический факультет, М.:Академия, 2004. – 352с.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов - М.: МО, 1975. – 239 с.
4. Брандес М.П., Провоторов В.И. Предпереводческий анализ текста – М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2003. – 224 с.
5. Бреус Е. В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский. – М.: УРАО, 1998. – 207 с.
6. Бурак А. Л. Введение в практику письменного перевода. – М.: Intrada, 2002. – 172.с.
7. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Посібник. – Вінниця:Нова книга, 2003. – 160с.
8. Виссон Линн. Русские проблемы в английской речи. Слова и фразы в контексте двух культур. Пер. с англ. – М.: Р.Валент, 2003. – 192с.
9. Виссон Линн. Синхронный перевод с русского на английский.-М.: Р.Валент, 1999. -272с.
10. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. - М.: Высшая школа, 1986.- 416с.
11. Ермолович Д. И. Непереводимость как плавательный пузырь // Мосты. Журнал переводчиков. – М.: Р.Валент. – №3, 2004. – С. 38 – 42.
12. Галь Н. Слово живое и мертвое. – М.:София, 2003. – 608с.
13. Зайцев А.Б. Основы письменного перевода. – М.: Книжный дом «Либроком», 2010. –128с.
14. Записки Перекладацької Майстерні. -Львів. -Т.І, ІІ, ІІІ, 2001-2002.
15. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. –Львів: Вид-во Львів, ун-ту, 1989. – 215с.
16. Ивлеева А.Ю. К вопросу об определении понятия «стратегия перевода»// Вестник Самарского университета. История, педагогика, филология. 2016. – №1. – С.207-212.
17. Казакова Т.А. Практические основы перевода. – Серия: Изучаем иностранные языки. – СПб.: Изд-во Союз, 2000. –320 с.
18. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову: у 2-х частинах. – Вид. ІІ. –Київ - Кременчук, 1999.
19. Климзо Б. Ремесло технического перевода. Об аналитическом языке, переводе и переводчиках научно-технической литературы. – М.: Р. Валент, 2003. –288 с.
20. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. -М: Международные отношения, 1980.-167с.
21. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. – М.: ЭТС, 2002. – 424с.

22. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
23. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода : проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых : учебное пособие / В. Н. Комиссаров ; [ред. проф. Б. А. Ольховиков] ; Моск. гос. лингвист. ун-т, Межотр. Ин-т повышения квалификации и переподготовки специалистов МГЛУ, Каф. лингвист. прагматики и межкультур. коммуникации. – Москва : ЧеРо : Юрайт, 2000. – 132 с.
24. Коммуникативная направленность текста и его перевод: Сб. науч. тр. / Под ред. В.А. Кухаренко. - К.: УМКВО, 1988. – 156 с.
23. Контрастивное исследование оригинала и перевода художественного текста: Сб. науч. тр. / Отв. ред. В. А. Кухаренко. – Одесса: ОГУ, 1986. – 162с.
25. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навчальний посібник. – К.: Юніверс, 2002. – 280 с.
26. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. –Вінниця: Нова Книга, 2003. – 448 с.
27. Корунець І. Доместикація як засіб збагачення національних мов і літератур. Український журнал іноземної літератури Всесвіт. – №5/6. – 2012. URL:<http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/984/41/>
28. Коломієць Л. В. Еволюція напрямів в англо-українському поетичному перекладі кінця ХІХ початку ХХ століття.: автореф. дис. ...док.філолог.наук: 10.02.16. –Київ, 2006. – 41 с.
29. Кухаренко В.А. О возможности сохранения индивидуального стиля автора оригинала в переводе / В.А.Кухаренко // Перевод и коммуникация. – М.: ИЯз РАН, 1996. – С. 160 – 169.
30. Латышев Л.К., Семенов А.Л. Перевод: теория, практика и методика преподавания. – М.: "Академия", 2003. – 192 с.
31. Латышев Л.К.,Провоторов Б.И. Структура и содержание подготовки переводчиков в языковом вузе: Учебно-методическое пособие. – М.:НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001. – 136с.
32. Матузкова Е.П. Перевод с английского: на пути к профессионализму: Учебное пособие по теории и практике перевода – Одесса: Изд-во КП ОГТ, 20018. – 114с.
33. Матузкова Е.П. Основные параметры предпереводческого анализа текста // "Нова Філологія". Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2009. - №34. – С. 294 – 299.
34. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком. – М.: Готика, 1999. –176с.
32. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. – 3-е изд., перераб. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 320 с.
35. Новикова М. Прекрасен наш союз. Литература, переводчик, жизнь. – К., 1986. – 224 с.

36. Палажченко П.Р. Несистематический словарь трудностей, тонкостей и премудростей английского языка в сопоставлении с русским. – М.: Валент, 1999. – 240 с.
37. Палажченко П. Р. Мой несистематический словарь (Из записной книжки переводчика). 2-е изд., испр. — М.: Р. Валент, 2002. — 304 с.
38. Партико З.В. Норми редагування перекладів // Вісник книжкової палати. – 2013. – № 7. – С.9-13. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2013_7_3
39. Перевод и интерпретация текста: Сб. научи, трудов / Отв. ред. В. А. Кухаренко, Н. К. Рябцева, А. Д. Швейцер. –М.: ИЯ АНССР, 1988. – 226 с.
40. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. – Х.: Харківський університет імені В.Н.Каразіна, 2012. – 376с.
41. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Дополнения и комментарии Д.И.Ермоловича. – М.: Р.Валент, 2004. – 240 с.
42. Рильський М. Мистецтво перекладу: Статті, виступи, нотатки. – К.: Радянський письменник, 1975. - 344 с.
43. Рябцева Н.К. Теория и практика перевода: когнитивный аспект // Перевод и коммуникация. – М.: ИЯз РАН, 1996. – С.42-63.
44. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання. – Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
45. Селіванова О.О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій / О. О. Селіванова // Нова філологія. – 2012. – № 50. – С. 201-208. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2012_50_58.
46. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: (Учеб. пособие) – М.: Слово, 2000. – 624с.
47. Федоров А. В. Основы общей теории перевода. - СПб: Филология Три, 2002. – 414 с.
48. Циткина Ф. А. Терминология и перевод (К основам сопоставительного терминоведения). – Львов: Вища школа, 1989. –157 с.
49. Чередниченко О. І., Коваль Я. Г. Теорія і практика перекладу (французька мова). –К.: Либідь, 1995.
50. Чередниченко О.І. Про мову і переклад / О.І.Чередниченко. – К.: Либідь, 2007. – 248 с.
51. Чужакин А. Мир перевода –1-7. - М.: Валент, 2002. – 158 с.
52. Чуковский К. И. Высокое искусство. –М.: Советский писатель, 1968. – 384 с.
53. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. – М.: Наука, 1988.
54. Швейцер А.Д. Буквальный перевод и интерференция // Перевод и коммуникация. – М.: ИЯз РАН, 1996. – С. 22-34.
55. Шлепнев Д.М. Стратегия перевода и параметры стратегических решений // Перспективы науки и образования. 2018. – №5 (35). – С.161-170
56. Шмидт Х. Основные цели перевода // Перевод и коммуникация. – М.: ИЯз РАН, 1996. – С. 22-34.

57. Эко У. Сказать почти то же самое. Опыты в переводе /Пер. с итал. А.Н.Ковалю. – СПб: Симпозиум, 2006. – 574 с.
58. Bell R.T. Translation and translating. – Longman, 1997.
59. Duff A. Translation. – Oxford University Press, 1996. –160 p.
60. Genzler E. Contemporary Translation Theories. –London and New York: Routledge, 1993. - 220p.
61. Hatim B., Mason I. Discourse and the translator. – Longman, 1997. –258 p.
62. Johes R. Interpreting Explained. –Manchester: St. Jerome Publishing, 2002. –142 p.
63. Krings, H.P. Translation problems and translation strategies of advanced German learners of French. // Interlingual and intercultural communication: J. House, & S. Blum-Kulka (Eds.). – Tübingen: Gunter Narr, 1986. – pp. 263-75.
64. Newmark P. A Textbook of Translation. – Longman, 2006. – 290 p.
65. Nida E. Principles of Correspondence // The Translation Studies Reader. – London and New York: Routledge, 2005. – P. 126 – 140.
66. Reiss K. Type, kind and individuality of text: decision-making in translation// The Translation Studies Reader. – London and New York: Routledge, 2005. – P. 160 – 171.
67. Korunets I. V. Theory and Practice of Translation: Підручник. - Вінниця: Нова книга, 2000. – 448p.
68. Venuti L. The Scandals of Translation: Towards an Ethics of Difference. – London and New York: Routledge, 1998. –210 p.
69. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. – London; N.Y.: Routledge, 1995. – 353 p.
70. Загнітко А., Данилюк І. Великий сучасний англо-український українсько-англійський словник – Донецьк: БАО, 2012. – 1008с.
71. Longman Dictionary of English Language and Culture. – Longman, 1998. – 1568p.
72. Longman Language Activator – Longman Group UK Limited, 1996. – 1587p.
73. The Oxford English Reference Dictionary. Edited by Judy Pearsall and Bill Trumble – Oxford, New York: OUP, 1995 – 1764p.

ПРЕДМЕТНИЙ ТА ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

адаптивний переклад, 11

Алексєєва І. С., 10, 13, 16, 21, 32, 39

аналіз, 7, 16

Брандес М., 18, 45

газетно-публіцистичний функціональний стиль, 19

доместикація, 11, 15

Еко У., 11, 26

етап відтворення, 11

етап перекладу, 31

етап сприйняття, 11

інструменти CAT, 44

інформаційні тексти, 21

інформаційно-емоційні тексти, 21

Клюканов І., 11

Колмиєць Л., 11

Комісаров В. Н., 11, 22, 31, 35, 41

Корунець І., 11

Крінгс Х., 8

Кухаренко В. А., 28

Латишев Л.К., 18, 36

літературно-художній функціональний стиль, 19

макростратегія перекладу, 8

Матузкова О.П., 2, 3, 4, 16, 18, 47

Мейсон І., 16

мета перекладу, 8, 17, 29

мікростратегія перекладу, 8

мовленнєвий жанр, 8, 9, 17, 18, 30

Н'юмарк П., 17
Найда Ю., 23, 24
науково-технічний функціональний стиль, 19
Нелюбин Л.Л., 7
Ньюмарк П., 25

одомашнення, 15
офіційно-діловий функціональний стиль, 18
очуження, 15

Партико З.В. 52, 53
параметри стратегії перекладу, 9, 13, 23, 29
передперекладацький аналіз, 8, 14, 16, 17, 18, 24, 27, 30
перекладацька інтерференція, 32
перекладацькі відповідності, 34
перекладацькі дії, 7
перекладацькі трансформації, 36, 41
постперекладацьке редагування, 43
прагматичні, 41
проблеми перекладу, 33, 39
Провоторов В., 18, 45, 47

Райсс К., 16, 20, 31
Ребрій О.В., 11, 12, 47
редагування, 5, 8, 10, 12, 14, 44
резистивний переклад, 11
Рецкер Я.І., 20

Селіванова О. О., 34
сервіс «Типограф», 45
стратегія/стратегії
 одомашнення, 11, 15
 очуження, 11, 12, 15
 перекладацькі, 7, 8, 13
 перекладцькі, 8
 смислу, 12
 форми, 12

тип тексту, 20
трансформації
 прагматичні, 36

формальні, 36, 41
формально-змістові, 36, 37, 38, 41
Федоров А. В., 20, 25
форенізація, 11, 15
Функціональний стиль, 18, 30

Хатім Б., 16
художні тексти, 22

Швейцер А. Д., 8
Шлепньов Д.Н., 8, 14

Навчальне видання

Матузкова Олена Прокопівна,

Гринько Ольга Сергіївна,

Горбатюк Наталя Олегівна

**СТРАТЕГІЇ ТА АНАЛІЗ
В УСНОМУ ТА ПИСЬМОВОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Випускні відомості